Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьл 1923 шера дени ● ШИНАРА, 19 ФЕВРАЛЬ, 1981 ШУ. ● № 21 (8311). ● Мах 2 кепиг.

КПСС XXVI съезда накъадолхаш

Сийле хийла хьалхалаттарий!

РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-еи

ЯХЬЕ КОТБАЬННАРАШ

РСФСР Министрий Совети Профессиональни Союзий Ерригсенийн Центральни Совети тьехкий автономни республикаша, краеша, областаша, городаша, автономни округаша, городийн юртийн районаша, объединенеш, предприятеш, организацеш, учрежденеш, колхозий, совхозий коллективаша производстве эффективности балхе дикалли айяра, 1980 шера а итталгlча пятилетке а РСФСР экономически социальни дегlайовлаира Пачхьалкхан план толлие кхочашъяре лаьлахча Ерригроссийски социалистически яхье итогашка, хlоьзаа цу деше хьалхехье соцам тlийицаб.

Котъьннарг а лаьрхlи РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-ен карара кара тела Цlе байракхаш еннай:

Нохч-Гlалгlай АССР-е гlолле:

г. ГРОЗНЕНА;

Грозненски района «Юбилейный» совхоза;

Веденски района С. Орджоникидзе цlерагlча колхоза;

Урус-Мартановски района Мичурина цlерагlча совхоза;

Шелковской района Ленина орден лелаеча «Шелковский» яхача паччахьалкхан племзавода.

КПСС обкома бюро, Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком тьехкий районий, колхозий, совхозий, фермий, бригадий хьайбай боахама бохлоше 1981 шера январе тьайбай продукташ дуккагlа кхара а кийчьяре а хьайбаш тоаме lалгара детара лаьалча республикански социалистически яхье итогашка.

Социалистически яхье котъьннарг а лаьрхlе республикански газеташ тlа чlоагlдаьча Сийлен Улга тlа яьхай.

Районаш:

Шелковской,

дlадахача шера цу хенаца нийсдича шура 9 процент дуккагlа йоаккхийта а йоккхийта а lалашдаьд, дулх 3,6-зза дуккагlа кийчдаьд, цу цхьан хана деттача доаьхане продуктивность ей а яьй, хьайбаш тlера а далийтадац.

Районе социалистически яхье хьалхара моттиг хьийннай;

Назрановски,

дlадахача шера цу хенаца нийсдича дулх 2,1-зза, шура — 4 процент дуккагlа яьккхай, паччахьалкхенга дулх 5-зза, шура — 9 процент дуккагlа еллай.

Районе социалистически яхье шоллагlа моттиг хьийннай.

Боахамаш:

Грозненски района «Цхьоалагlа май» яха колхоз;

Ножай-Юртовски района А. Шерипова цlерагlа колхоз;

Назрановски района «Экажевский» совхоз;

Грозненски района Старо-Юртовски птицефабрика,

Шелковски района «Красный пахарь» яха колхоз.

Фермаши бригадаши:

Шелковски района «Красный пахарь» яхача колхоза шурий ферма;

Наурски района «Авангард» яхача совхоза шурий ферма;

Грозненски района «Пригородный» совхоза шурий ферма;

Грозненски района «Тепличный» яхача ОПХ шурий ферма;

Грозненски района «Юбилейный» совхоза шурий ферма;

Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза № 3 йола шурий-товарни ферма;

Ачхой-Мартановски района «Замутский» совхоза шурий ферма;

Назрановски района совхоз-техникума шурий ферма;

Шелковски района «Шелковский» племзавода жа lуй бригада (вожхагlволе жа lу Н. Эсмухамбетов).

Производстве хьалхалаттараш:

шоай отраслешка доккхагlа хьокхамаш даьха:

А. Лысенкова — Шелковски района «Коминтерн» яхача колхоза доярка;

Т. Дубова — Шелковски района «Красный пахарь» яхача колхоза доярка;

А. Савенко — Шелковски района «Красный пахарь» яхача колхоза доярка.

Б. Мусаипов — Шелковски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза хьайбаш лелабер.

А. Арсанова — Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза lаьсий леладер;

Н. Подлесская — Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхоза хьакхарч леладер;

С. Букаева — Грозненски района Старо-Юртовски птицефабрика олхазараш леладер;

Н. Эсмухамбетов — Шелковски района «Шелковский» племзаводе вожхагlволе жа lу.

Шоай профессегlа йолча республикански социалистически яхье условеш толама кхоачашъь хьайбай боахама 90 гаргга болхло котъьннарг лаьрхlив.

* * *

КПСС XXVI съезда сийленца накъьбахара промышленносте, гlишлошъеча, транспорте дьрхача республикански яхье итогашка, тьехкий КПСС обкома бюро, Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком.

Котъьннераш а лаьрхlаш республикански газеташ чlоагlдаьча Сийлен Улга тlа яьхай:

Районаш:

Гудермесски,

хьалхара моттиг яьккхар

Ленински Назрановскии,

шоллагlа моттиг яьккхараш;

Шалински,

кхоалагlа моттиг яьккхар.

ПРОИЗВОДСТВЕННИИ ИЙМАН - ПРОИЗВОДСТВЕННИИ ОБЪЕДИНЕНЕШ:

Хьалхарча моттиге:

«Консерплодоовощ» яха производственно-аграрно-торгови объединени;

«Грозтрубопроводстрой» трест;

шоллагlча моттиге —

«Промавтоматика» НПО;

кхоалагlча моттиге —

НГlАССР «Госкомсельхозтехника».

Предприятеши организацеши:

Хьалхарча моттиге:

«Старогрознефть» мехкдьаттан гази йоаза управлени,

Старогрозненски бурув тохара балхий управлени,

«Красный молот» завод,

Малхбоален электрически сеташ,

Назрановски трикотажни фабрика,

«Чечингобувьбыт» объединени,

Сунженски райисполкома жилищно-коммунальни боахама производственни управлени,

Художественни промыслий производственни объединени,

Шалински мехлесхоз,

Грозне станце вагонни депо,

Грозне машинийкъа воазалера почтамт,

№ 7 йолча тресте Грозненски монтажни управлени,

«Чечингражданпроект» институт,

«Чеченингушводстрой» гlишлой управление № 1 йола дlеюха доле механизированни колонне,

горпищеторг.

Шоллагlча моттиге:

Карабулакски химически реагентий завод,

Н. Анисимова цlерагlара Новогрозненски мехкдьатта чехкдоахе завод,

П. Ахриева цlерагlара «Электроинструмент» завод,

радиотехнически завод,

«Грозэнергоремонт» яха ремонтно-наладочни предприяти,

Малгобекски маькха завод,

Грозненски № 2 йола пассажирски автотранспортни предприяти,

«Центроспецстрой» треста специализированни управлени,

«Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни завод,

Советски РайПО.

Кхоалагlча моттиге:

технологически транспорте Ташкалински управлени,

«Нефтехимзапчасть» завод,

Назрановски мехлесхоз,

ресторанний кафейн трест,

Гудермес яха машинийкъа станци.

КПСС обкома бюрос, Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совета, облсовпрофо, ВЛКСМ обкомо белгалдаьккхад, КПСС XXVI съезда сийленца накъьахара социалистически яхь йоаржаь йола республикерна предприятеи организацеи коллективаш «1981 — 1985 шерашка а 1990 шерага, кхачанца а СССР экономически социальни дегlайовлаьра хьоттарча хоттамий» проекта тlа белгалдаьха декхараш практически кхоачашде йолаенна хилар. Промышленни продукци мехкала яккхара январь бетта план 101,8 процент кхоачашъяьй. Планагlа лаьрхlачул дуккагlа мехкага дlакхьачар 2,2 миллион сома маьха тайп-тайпара продукци. Цу даькъе планал совгlа даьккхад 2 эзар тонн мехкдьатта, 4 миллион кубически метр газ, 2 миллион совгlа киловатт-саьхьт электроэнерги, планал совгlа арахийцай 150 эзар сома маькха мехкдьаттаги продукташ мехкдьаттахимически синтезе продукци, 545 эзар сом мах боле культурно-бытовой гlулакхашти кхаьара тем эше товараш.

Дlадахача шера январь бетта арахийцачул 2,5 процент дуккагlа промышленни продукци арахийцай укх шера цу юкъа.

Къахьегама овсарле лакхьара план 101 процент кхоачашъяьй. Цхьан болхлочо лаьрхlача арахеца продукци 2,6 процент дуккагlа хиннай. Планаш кхоачашъяьй торговли бытовой гlулакхаш даччи предприятеи коллективаша, шоай болх таабаьб гlишлошъеча организацеша, транспортан бувзамен предприятеша.

Цхьабакъда, цхьайолча предприятеша кхоачашъяьяц оттаьх заданеш. Нохч-Гlалгlай АССР хьун боахама министерствана чуйоагlача Ермоловски леспромхоза коллективо кхоачашъяьяц продукци маькела яккхара план, норматлено цlена продукци арахеца план кхоачашъяьяц электромеханически заводо коллективо, 12 производственни коллективо кхоачашъяьяц къахьегама овсарле лакхьара плановаи заданеш.

ДИКАЧА НАЬКЪА ТlА ХИЛДА ШО!

СЕЛХАН ГРОЗНЕРА МОСКВЕ КПСС XXVI СЪЕЗДЕ ДlАВАХАВ НОХЧ - ГlАЛГlАЙ ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНИИ ОРГАНИЗАЦЕ ДЕЛЕГАТАШ

Укх шера 23 февралé Москве хьеала КПСС XXVI съезд. Из, йоккха коммунистий форум хьеаллarга хьежаш ба беррига советски нах, еррига прогрессивни адамаш. Кхы а чlоагlагlа из хьеалларга сатувсаш ба халкъо доакха сий даьрех — съезда делегаташка хержараш, съезда шоай коллективо, партийни организаце кхоаьаш хургбараш. Уж хургба исторически лаьрхlам болча гlулакха юкъе, керда, цхьайтталагlа йха шера план тlеоцача дакъа лоацаш.

65 саг чувоагlаш йола бригада гулъенаьр шоай делегат Умхаджиева Малика накъаяккха «Горец» совхоза «Херсонская» яхача ферме. Белабенна безаме бар беррагаша.

Иштта безаме накъабаьхар шоай коллективаша В. И. Ленина цlерагlча ГНПЗ оператор Социалистически Къахьегама Туркьала Ведерников Николай Иванович, «Красный молот» яхача завода электросварщица Умалатова Сажи, кхаьбераш.

Хьайбай боахамашка

КПСС XXVI съезда нердача толамаца накъьбахара къьаста хьинар айденна къахьет укх деношка республика хьайбаш леладераша. Цар тlа-тlа алсамйоах хьайбай продукци. Укх шера 16 февралé паччахьалкхена дlаленна дулх 30 процент, шура — 4, фуаш — 25 процент дуккагlа да цар юкъа соакха лаьхенначул.

Грозненски района боахамаша 34 процент дуккагlа дехкад дулх, шура — 5, фуаш — 41 процент. Назрановски районо — дулх кхоза, шура — 12 процент. Шелковский района боахамаша дулх — шозза, шура — 10 процент дуккагlа.

Совхкарчул дуккагlа дlасийнай шура Малгобекски, Шалински, кхача районаша а.

Цунца цхьана, шоай торонашка хьежжа хьайбай продукци алсамъяхан цхьайолча колхозаша, совхозаша. Гудермесски района боахамаша 2 процент кlезигагlа дlаеннай шура. Ножай-Юртовски районо — 8 процент. Соахка миссел шура яккхац Наурски района фермашка а.

Республика хьайбаш леладераш тоьронаш йолаш ба 1981 шера хьалхарча квартала паччахьалкхенна продукци дlаялара планаш тlехкхоачашъе.

Дlадахача шера республика юртбоахама къахьегамхоштa юкъе эггара дуккагlа хьайбашнара продукци а йоаккхаш дикагlа къахьийгерех цlаlаш ба Грозненски района «Кулариниский» совхоза хьайбаш леладераш.

Планагlа дlаяла езар 1700 тонн йолаш паччахьалкхенна дlаеннай 1800 тонн шура. Планагlа йоагlачул дукха совгlа я цхьоалагlча сортагlа дlачуеннар а. Юкъерз лаьрхlача хlара шоаш кхоабача lаттагара 3352 килограмм шура яьккхай совхоза доаркаша. Из бокхха толам ба. Хlаьта царех массехк кхалсага 4 эзар совгlа килограмм а яьккхай. Царна юкъе я социалистически яхье хьалхара моттиг а дьккха Даьхено деза совгlат — «За трудовую доблесть» яха медаль еча Абакирова Курди, Джамбулатова Наби,

КЕРДА ТОЛАМ

Шахгириева Язман, Арсанаева Базант, Алимерзоева Майзант, кхыбараш.

Тlеххоачашъьйй совхозо паччахьалкхенна дулх дlадалара плии а. Планагlа 120 тонн дlадала доагlаш дlаденнад 215 тонн. Цох 179,2 процент хул.

Уж толамаш даьха совхоза хьайбаш леладераш республикански сийлен Улга тlа баьхаб.

Хьайбаш толаме lалгара а доахаргдолаш, хlаьта царгара хьайоакхха продукци тlа тlа дуккагlа а хулийтаргйолаш шоашта декхараш тlа а ийца из инициатива укх шера республике дlайолаьрех цlаlаш цу совхоза къахьегамхой ба. Цудухьа шоаш дениа доаш кхоачаш а деш кхы а хьинарегlа къахьег цар кердача пятилетка хьалхарча шера. Январь бетта планагlа 70 тонн дlаяла йоагlаш паччахьалкхенна дlаеннай 100 тонн шура, планагlа хlара lаттагара 187 килограмм яккха йоагlаш фермашкарча коллективай аьттув баьннаб 232 килограмм шура яккха.

Доаркашта юкъе нахьчача социалистически яхье цу юкъа хьалхара моттиг лаьцай Ужарова Суьйбата. Планагlа дикха езар 187 килограмм йолаш цо хlара шеконача lаттагара 299 килограмм шура яьккхай. Цул дукха тlехь ца бусаш беракатеи къахьийтад Шахгириева Язмана, Дадаева Тацхос, Джамбулатова Набе, Абакарова Курде.

Ши ферма я совхозе детташ дола доахен кхоабаш. Цар коллективашта юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг яьккхай Абдулазиев Султана кулгалдеча № 1 йолча коллективо. План дикка тlехкхоачаш а еш цар аьттув баьннаб хlара шоаш кхоабача lаттагара 262 килограмм шура яккха.

Хьинар иа кхоаеш къахьег кагий хьайбаш кхоабача Абдулазиева Зинас а. Планагlа кхета дезар 500 грамм долаш хlара белана дийнахьа буси 600 грамм дозал lотlакхетийт цо.

С. АУШЕВ.

СУРТА ТlА: доярка Дадаева Тацхо.

И. ПЛИЕВА сурт.

ГlУЛАКХАШ ЦХЬАТАРРА ДАЦ

РЕЙД

Районни центре массане а бlарг тlаоттаргболча латт социалистически декхараш тlадола стенд. Юхе гlолла тlехвоалар соц. шифраш зув, сартарча перспектива уйла ю, цхьайтталагlча пятилетке района хьалхашка латта декхараш кхетаде гlерт.

Цу гlулакха новкъостал де лаьрхlа я гойтара агитаци. Кlоарга чулоацам а болаш, хоза кийчъаьча панноша, сийлен улгаша, фотомонтажаша, кхыча гойтара средстваша ваьха хьинар айду тlахьех селхан баьчул дикагlа тахан болх бара.

Халахете а хьайбаш, жлутта леладераштa массаза а боньоща довзаш шоашта хьалхашка латта декхараш.

Тха рейдови бригада хилар Сунженски районерча шин боахаме: Цlеча Эскара цlерагlча колхозен «Сунженский» яхача хьайбаш кхоабача совхозен.

Укх денешка юртара къахьегамхой КПСС XXVI съезда сийна тlаийца декхараш кхоачашдара тlабийраза къахьегаш ба. Цар толам барба бlарччача коллективо а къаьст-къаьстача хlара саго а къахьегарга хьежжа.

Тахан хьалхашка латтарех керттердадар толамца хьайбаш lаьгара доахилга, цар продуктивность лох ца йолийтилга. Хьалха латтача доярка В. М. Сухорукова толам. Цо хlара дийнахьа цкъан ахаззен — шоззен дукхагlа шура йоакхх планагlа оттаьчул. Цун сийна колхоза правлене къахьегама байракх айяьй. Уллув я колхозки производства хьалхалаттачар суртaш тlадола стенд.

— Тахан дисциплина а йолаш къахьийгача тоъам бац, — йоах Цlеча Эскара цlерагlча колхоза парткома секретара Д. К. Путилина. Болх пайда хулаш, ше леладечох хьахулар фуд ховш бе беза.

Цу гlулакха тlахьехаш да № 1 йолча шурий-товарни фермана хьалхашка доалла доцуг а: «Доаркаши скотникаши! Дагахкаба, шурий хьоанал 0,1 процент лакхйича республике из 2200 тонн алсамъяргa». Ферме болх бечар хьинаре хьалаоац цу тlа дувцар. Хlана цар йоххаш йола шура 85 — 90 процент хьалхарча сортах я. Хlаьта шурей хьоанал, дуккагlча даьнъе, базисни йолчал лакхагlа я.

Производства эффективность лакхъяр духьа доаркаштен скотникаштен юкъе яьржа социалистически яхь съезда хьалхарча укх деношка кхы а чlоагlагlа шеръеннай. Цу гlулакха новкъостал ду моральни материальни стимулаша. Цох лаьца дувц къахьегама яхьа экрано, цlеча уголоке йолча къахьегама листокаша къахьегаме хьалхалаттар, ший декхарех лоархlа ца ваьр малав, цун фу бахьан да, къахьегаме хьалхалаттачарна тийна совгlаташ дувц цар.

Хlаранена карагlдаьвар доввар баьхаь долаш къахьегама овсарле лакхъяра волкаьрле еш дар дlадаккха вlаштlехьдоал. Хьазцаргьал таханара «Молния». Цо дувц доаркана З. Н. Фаргиевайна карагlдаьннар. Январь бетта кхоалагlча декаде йо план 122 процент кхоачашъяьй. Цунна яхье а лаьна, къахьегаш йола Л. М. Хашагульгова а хьалха латтача доаркал дукха тlехьайнсаяц.

«Тха декхараш — шура яккхара а из паччахьалкхенга йоххара а шин бетта план КПСС XXVI съезд хьаеллача дийнахьа кхоачашъелга, — ладаьд цlеча уголока бергага пен а дlаладьца доникхарга алапаша. Ферма коллектив шоаш тlаийца социалистически декхараш кхоачашдара чlоагlа къахьегаш я. Календарни задане совгlа 6 тонн гаргга шура дlаяхьий тай потребителашта.

Карара шу чакхдалалехьа ферма коллективо лаьрхlад 1153 тонн шура яккха. Хlаьта колхоза хьайбаш леладераша тlаийца декхараш кхы а доаккхагlа да.

Хьайбаш кхоабача «Сунженский» совхоза центральни усадьба, колхоза яр а санна, районни центре я. Бакъда, хьонхамаш-м гетгара йоакха башхало йолаш я. Укх боахама кулгалхоша, общественни организацешца цхьана болх тоабаре къахьегамхой сарцагlбоахаргба аьна хетар. Иштта пайда эцаргба аьна хетар паччахьалкхен заданеш кхоачашъяра идейни воздействи ёца средствах а. Бакъда, техника из иштта доацилга гучадаьлар. Укх боахаме дlадахача шера план 610 тонн йолаш, 403 тонн мара дулх даьккхадац. Хlаьта идейно-политически болх вlалла а бунца безаш а бац. Цунга хьоьжаш, цун йоакхо еш цхьанахьа а саг вац ухказа.

Парторганизаце секретараша Х. Миссербиевца вlашагlкхетилга хиланзар тха. Оаха къаьнал дир совхоза керттерча экономистаца А. Дошлакиевцен керттерча бухгалтераца М. Доеттовцам. Е центральни усадьбе а, е хьайбаш кхоабача моттигашка а йоацаш я цlе уголокаш. Иштта, гойтара агитаце наха ъхетам балора луш бола пайда, хьагучох, укхаза кхетабеш бац. Хьайбаш кхоабача площадкашка керда почтаца йоагlаш кlираш, цхьайолча хана бетта а доах.

Хала гlулакх дац хьокхамий улга тlа цифраш дlаязъелга, планаши декхараши кхоачаш миштa ду хьайбаш леладерашта дlахойтилга. Цу гlулакха а ца йовлаш саг вац укх боахаме. Хlаьта улг-м долаш да. Из совхоза контора хьалхашка хьаьттьаллад 1978 шера. Бакъда, цу хана деза мел бе а елла, цу тlа дlатоеха йоалув даь саг вац.

Парте райкомои райисполкоми де дезар дерга аьна хет уж дlадахара.

Рейдови бригада:

З. ХАМХОЕВА, сунженски районни типографа болхло, рабкорр.

М. МАЗИЕВ, «Грозненский рабочий» газета собкорр.

А. САГОВ, тха собкорр.

«ДОЛЛАЧА ХlАМАЛ ДЕЗАГlА» ЯХАЧА ДОКУМЕНТАЛЬНИ КИНОЭПОПЕЯГА ХЬОЖАРАШКА

Леонид Ильич БРЕЖНЕВА даь кхайкарал

Деза новкъостий!

Цlаккха а йоаргlоацаш шоай сийле яьккхай Сийлахьбоккхача Даймехка тlема турпалаша — бlухоша, партизанаша, тыле къахьийгараша. Царна карагlдаьннар бlаьш шерашка дахаргда баркал оалача тlехьенийн дегашка.

Иззамо халкъо къоабалде доагlаш да гитлеровски гlаьрахоша бокабаь моха юхаметтаоттабеча боараи боацаш йоккха хало лайнараштa карагlдаьннар а.

Бlаьш городаш яр чухийрдача гlирсаш тlара кlур гlеттaш, оатаеннача кирпичнеха тlоха гувнаш хиннa. Вай гlоръьлинна заводаш электростанцеш — юххьанцарча пятилеткаша хьаккелларaш — дьттанца дlашаьрьйнар гитлеровцаша. Колхозни совхозни кхашка дацар е балха кулгаш а, е техника а.

Цу хана гlоабьняв бар империализма лагерера бараш: Советски Союз хагьйй, гlоарал дохадаьа, тlейьашнa кхессай, хьалхагlа ший хинача боарамга кхоачаш кхы айлургьяц из массехк этташ шерашка а. Вайна новкъостал де меттел, вайца, лерттlа цхьана экономически гlулакхаш леладе а тигацар.

Цхьабаькъда, вай халкъо ший тайпара чакхдаьнкхар гlулакх, социализма моастагlаша даьха дит доадир цо.

Парте баьча тlахьехамагlа дукха еза Даьхе юхаметтаттаяра гlулакх тlема шерашка гайтар сийна долча денaлца дlадоладир советски наха.

Хала ха яр из, новкъостий. Хlана нхыметтел хьадага йоза а атта доацаш, селлара хала яр из. Тоьаш яцар продовольстви, чуlе моттигаш, йоагl хlама, инструмент, гlишлой материалаш. Тоьаш яцар ха: мехка кхерамлен къонача ноахала бовраме вахари сихагlа lалашде дезаш дар.

Уж халонаш эшае тlем тlа болхаш санна сарцагlбаьлар миллионаш бола советски патриоташ. Мел башха-дика къахьегама фронта турпалаш хьабир цу бирсачи цхьабакъда, сий долаш довча шерашкa! Цу турпалий цlераш хlана а тlехьа дагайоагlа вайна.

Хlаьта, тlема шерашка а санна, цар тешаме ког-гlортолга яр чlоагlа тыл — Урала, Сибарегlен, Казахстана ший бола экономика, мехка малхбоалерча даькъа тlарча заводашкен кхашней наха кlаьд ца луш хьийга къа. Цига а бизаалца каб яцар, хlама дацар, цар а шоаш кхобацар. Цудухьа котало а яьккхар. Йоккха, исторически котало, новкъостий!

Тlом хьалехьа хинача промышленни производства боарамга кхаь шера кхаьчар. Ший ленински парте кулгалца дlахо доладелар, кердача сийлахь-доккхийча гlулакхашта духьала дахар советски халкъ.

Вайна, тlом чакхбаьнначул тlехьагlа моахк юхаметтаоттабеча дакъа лоацаш хиннараштa, цlенха а йецлургьяц цу шерашкара боарам боацаш йоккхий хиннa халонаш, адамий доацача тайпара чlоагlа айденна хинна хьинар, беррига къахьегамхоша цхьатарра гайта турпалал, яьхача коталонех хиннa дикахетар. Цхьабаькъда, тlом чакхбаьнначул тlехьагlа моахк юхаметтаоттабеча карагlдаьнна, цlенха а сийле йоаргlоацаш доле гlулакх беррагача советски наха, къаьстта а къонача ноахала дика довзаргдолеш дицлургдоацеш хlама де деза. Хlаьта цу хьакъехьа эггара нийсагlа, эггара чlоагlагlа дог тешадеш дувц кинодокументаша.

Л. БРЕЖНЕВ.

КПСС XXVI съезда накъадолхаш

ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИ ДЕШАРАШ

Самардийнахьа КПСС Нохч-ГIалгIай обкома политически дешара ЦIагIа хилла парте XXVI съезда хетадь тIеххьара общественно-политически дешараш. Уж дешараш вIаштIехьдаьхадар КПСС Грозненски горкомо РСФСР «Знание» яхача общества Нохч-ГIалгIай организаце правленен. Цига гулбеннбер парте, тIеман, къахьегама ветеранаш, производстве хьалхалаттараш, съезда хьалхарча яхье котбаьннараш, комсомольцаш, нагирхой.

Ловцица къамаьл в дань дешараш хьадийллар КПСС Грозненски горкома секретаре Л. П. Белоглазовас.

Цул тIехьагIа къамаьлаш дир парте ветерана В. И. Филькина, къахьегама ветерана КПСС XIX съезда делегата Г. Ф. Пальчикова, «Красный молот» яхача завода котельщикий бригадира, СССР Лакхехьарча Совета депутата, парте XXIV съезда делегата Н. Т. Рыженкова, Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен университета проректора, КПСС XXIV съезда делегата Х. И. Ибрагимова, СМУ-2 комсомольско-нагирхой комплексни бригада бригадира, КПСС XXV съезда делегата Социалистически Къахьегама Турпала Ш. М. Хаджиева, КПСС XXV XXVI-чен съездий делегата, парте Грозненски горкома хьалхарча секретара Н. И. Семенова.

Гулбеннарацуга шоай стихаш йийшар поэташа М. Сулаева, С. Чахкиева, Н. Минтяка. Октябряташа кхзаш деллар городерча цIи хезача наха, КПСС XXVI съезда делегаташта.

ПРОЕКТ ЮВЦ IИЛМАХОША

Массехк ди мара дисадац вай парте аргIанара XXVI съезд хьаелла. Массехаьа а дерригача советски адамаща чIоагIа теркам тIабахийта йийцай съездага йола КПСС ЦК проект.

Цу лоархIамеча гIулакха юстара латтац баьц «Знак Почета» ордев лелаеча Нохч-ГIалгIай исторе, социологе, филологе Iилма-тохкама института балхахой а. Проект ювцаш цар итоцаш ю иттлагIча пятилетке даьча тохкама балхий, белгалдоах кердача цхьайтталагIча пятилетке де дезараш.

Iалаьмате донкха маIан дола парте документ сабарагIа. кIоаргга уйла еш дийцар тха института беррига Iилманхоша. Коллектива карагIдийннараща цхьана дийцар цар тха балхацара кхоачамбоацараш а.

Коммунистически парте, Советски правительства вай мехка дахача деррига кагийча а доккхийча а къамашта цхьатарра хьалаш Iалашдаьд Iилма дегIадоалаларе, творчески низаш алсамдахара. Тха цхьан институте болх беш ва тахан 22 Iилмий кандидат.

Белгалдаккха деза Нохч-ГIалгIайчен исторе гIулакхаш Iомадара тха институто дукха балхаш деш хилар. Из лоархIаме болх дIехьу коллективо 1979 шера октябрь бетта Грозне хиннача «Къулбаседа Кавказа къамий исторически кхолламера Росси прогрессивни лоархIам» аьнна йолча Iилмии конференце решенеш вахаре кхоачаш а еш. Конференце белгалдаьккхар Нохч-ГIалгIайчен халкъий а Къулбаседа Кавказа деррига халкъий а Россеца хинна юкъмоттиг тахкаро нохчий, гIалгIай, гIумкий, хIирий кхыча къамий къахьегамхой эрсий халкъаца цхьана социальни а къаман а доаваш ца хилийтара лоаттабаьча къовсамах кIоаргга кхетара, цуи нийса мах бара гIо дергхилар. Кийч а яь кепа толв республиканси книжни издательстве дIачуеннай вай ювцача конференце цу даькъера материалаш.

Института Iилмаи балхахочо С. Ц. Умарова даькъа яьцар дIадахача 1980 шера кепа а теха арадаьнна «БIаьшеренашка цхьана» яха книжка кхолляча. Из яздаьд сийлахь-доккхача эрсий халкъаца нохчийн гIалгIайн юкъметтигаш хьахилара а чIоагIъялара а 1781 шера Нохч-ГIалгIайче шийх лоIамагIа дуккха къамаш дахача Росси пачхьалкхенца юкъехьара керттерча баьянех дувцаш йола керда документальни материалаш тахкара наькъаца. МоастагIашта — мохк дIалаца гIийртараште, царизмана, моттигерча хьалохошта духьала нохчий, гIалгIай, эрсий, кхыча къамий къахьегамхоша цхьана лоаттабаьча къовсаме дувцаш соахка араьяннача статьяй тематически сборникаша. «Революци хилалехьарча хана Нохч-ГIалгIайчу хинна классови къовсам, социальни юкъметтигаш» аьнна я хьалхарьяр, шоллагIьар — «Халкъа боахаме социалистически кувцамаш хулача хана (1917 — 1937 шш.). Нохч-ГIалгIайчу хиннача классови къовсама исторе тIара оалаш я. Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхошта эрсий халкъо даьча Iалаьмате доккхача интернациональни гIонна тешал ду «Нохч-ГIалгIайчу культура кхер» яхача, кхыча сборникаш материалаша.

Карарча пятилетке ледаьрхIача Iилма-тохкама балхий план я институте отталь. Цу тIа белгалдаьд Къулбаседа Кавказа халкъий Россеца хиннача буязамий исторе хIанз кхоачам боллаш тахкаиза дола документаш дIахо тахкара де дезараш. Института балхахоша кистхаста еш атеистически, интернациональни, патриотически, халкъий доттагIала темаех йола лекцеш.

ЧIоагIа теркам тIабахийта йийцар тха института балхахоша КПСС ЦК проект. Из ювцаш Iилманхоша белгалдоахар из проект кердача пятилетке дергдолча тохкамий плана цIайлс хилар.

Ше къамаьл деш коммуниста И. Б. Мунаева КПСС ЦК проекта Къулбаседа Кавказ дегIаахарах дувца иттлагIа раздел цхьа абзац тIа а тохаш шеръярах предложени йоалайир: «Бизе пайда эца къахьегама а Iалама а торонех. Дукха мах балача йоккхийче юрташка промышленни предприятей филиалаш яхара деша теркам тIабахийта. Юрташкарча нагирхоех лакха говзал йола кадраш кхеелга Iалашде».

Парте XXVI съезда йолча КПСС ЦК проекто бокха теркам тIабохийт идеологически а политически а кхетам балара болх дIахо тоабе безаш хилара.

Института дирекце, партийни бюрос, общественни организацеша дIахо йодача хана а хадданза уйла ергъя лекторски кадрай балха формаш шеръяра а тоалра а, лекционни пропаганда тематика шеръяра а дешай. Карарча пятилетке кхоачашде лаьрхIа дуккха а лоархIаме гIулакхаш да института.

КПСС ЦК проект кIоаргга ювцаро горо хулийт института Iилман балхахой ныы а доккхагIа толамаш даха. Хадданза къахьегаца, лакхача политически хьинарца дIагойтаргда цар шоаш партена, советски Даймехка, коммунистически идеологена мутIахьа хилар.

Ш. АХМАДОВ,
исторически Iилмай кандидат.

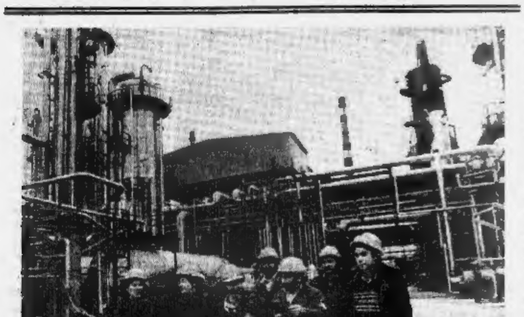

Ставропольски край. Химически промышленноста предприятей карта тIа хьахиннай цхьаькха керда предприяти — болх бе йолаялийтай пластмассай Прикумски завод. Из хьалъеча а болх бе йолаялийтача а декъа доацаш хиннача беррига шIна моаршал дIахьийтад Л. И. Брежнева. КПСС XXV съезд хинначул тIехьагIа шаьрача ара хьалъяьй йоккха, тIехмеханизировании йола комплекс. ХIанзехьа а предприяте арахец вордI тайпара цIенаш йола товарни продукци. Цунна юкъе я — йоккха плотность йола полиэтилен, этилен, пропилен. Завода продукци дIаухийтаргъя сикосташ, кхашка хиш дехкара йола турбаш, пленка, берий ловзоргаш, кхы дукха хIамаш хьаярга. Проектни низ бизза караберъабича химикашта могаргIа хIара шера халкъа боахама 200000 тонн гаргга бийдал яла.

Парте XXVI съездага йолча КПСС ЦК проекта тIа йоаx: хьалхагIе а белгалъяь техническеи характеристикаш йола тIехдика полимераш арахецилга дегIадоаладанза дарглоацаш да. Из лоархIаме декхар кхоачашдеча юкъе дагъа ловцаш хургъя Прикумски завод.

СУРТА ТIА: Дроэд Людмила кулгалду комсомольско-нагирхой смена газоразделене цехе дикагIъяр я.

К. ТАРУСОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Тхога язду

ТИША АЬШК — МАРТЕНАШКА

Вай республике тиша аьшки Iаьржача металлий отходаши гулдеча кIезига кхоачамбоацараш дац. Хьалха санна хIанз а предприятей, организацей, колхозийи совхозийи цхьаццаболча кулгалхоша боагIаш бола теркам тIабахийтац цу дешашта. Цудухьа республика 7 районе 1980-ча шера металлолом гулдарен дIадахьийтарен план кхоачаш ца еш битай. ТIехьаюсарех я Малгобекски, Гудермесски, Грозненски, Надтеречни, Ачхой-Мартановски, Веденски, Советски районаш. Цар мехка металлургически промышленноста эзар тонн совгIа маьхера бийдал дIа ца лур битай.

Iаьржача металлий отходаши тиша аьшки дIадалара планах лоархIаьяьли «Чеченингушвино», «Грозэнерго», Чеченингушстройматериалий» объединенеш, «Чечингсельстрой», «Гроэтрубопроводстрой» тресташ, кхун боахама, жилищно-коммунальни боахама, упакцIено лорьяра, бытовой гIулакхаш дара министерстваш. Н. Анисимова цIерагIара НГНПЗ, А. Щерипова цIерагIара ГНПЗ, пачхьалкхенна 800 совгIа тонн планагIа доагIачул кIезигагIа металлолом дIаденнад цар а, иштта кхыйолча предприятеца а.

Из деррига а хьахиннад боахамий цхьаболча кулгалхоша из лоархIаме гIулакх тесса леладарах.

Республика предприятешка, организацешка, совхозашка, колхозашка металлолом гулдарен из лоаттадарен инструкци чIоагIа телхаеш йола моттигаш гучайовх тха предприяте металлолом гулдара болча уполномоченеша. Масала, хьагулдаь кагий аьшк юа гIолла дIа-юха кхуве.

Тракторашта юртбоахама техникане ремонт еча кхашкара къьона запасной ботхалаш хьагулъяц. ГIаьлоп организацешка дукха металлолом площадкашта планировка ецен сангараш котлованаш дIакъовлачен лаьттан кIел ухийт.

Металлолом кийчдара болча уполномоченнеша инструкцеш телхарех Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советерча Госарбитражага гIолла 1980-ча шера гIод-тохара санкцеш дIа етта а хIаране 300 сом гIодаш техкад: «Красный пахарь», В. И. Ленина цIерагIча, Шелковской районе «Червленский» колхозашта, Грозненски района «Атагинский» совхоза, Гудермесски района «Восточный» яхача винсовхоза. Грозненски ремонтно-механически завода, Нохч-ГIалгIай гIишлон управленена чуйоагIача ПМК-155, «Грознефть» объединене РСУ, «Чечингсельстрой» треста ЗЖБК Грозненски автокомбината, Грозненски «Молочный» совхоза, иштта кхыйолча предприятешта организацешен. Нохч-ГIалгIай АССР-Госарбитражо металлолом гулдара план кхоачаш ца яраш из гулдарен инструкцеш телхаярах 40 эзар сом гIод техад 190 организацена.

Пачхьалкхенна металл дIакхухьийтача республика колхозашен совхозашен дог доах шоашта Госкомсельхозтехника районни объединенена доккха гIо дарга. Вайна ма харра массаболча боахамий мичай баланса тIера дIальякха йола йоккха машин е юртбоахама кхыйола ботхал дIаяхьийта торо.

Партнерски декхараш кхоачашделгах дувца а санна дувц, районни объединенеша шоаш «Вторчермета» заготовительни майдашка вIашагIдаккханза дола деза аьшк хьакхухьаш хилча, йоккхий автомобилаш пайда боаш дIа-юха а хехкаш.

1981-ча шера 7 январе арабаьннача КПСС ЦК-я СССР Министрий Советён Соцам тIа «Сельхозтехника» объединенеш декхарийла ю вIаши барта а баха колхозашта, совхозашта, межхозяйственни предприятешта, организацешта металлолом вIашагIдоаккхача, из «Вторчермете» дIахьоча техническо гIо де.

1980-ча шера Iаьржача металлий отходаши тиша аьшки кийчдара пачхьалкхен план «Вторчермет» Нохч-ГIалгIай предприяте 100,1 процент кхоачашъяьй. Из план кхоачашъеча дикагIдола хьоккхамаш даьхад уполномоченнеша Назрановски заготучастке Б. Х. Имагожева, Шалински — С. П. Бисултанова, Шелковски — А. Й. Вайвалова, Наурски — С. И. Погодина, Грозненски — С. С. Магомадова, г. Грозненски — Х. М. Бисултанова, Г. И. Мягкова, У. М. Гунигова, С. А. Герихановa, А. С. Куцева, З. Ц. Газдиева.

Массехк дага кхаба деза Iаьржачен бос болчен металлий цхьа килограмм лехьа йоае йиш йоацилга, мехка металлургически предприятеш шоллагIа пайда эца йиш йолча бийдалга хьежаш я.

1981 — 1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегIайоалдара керттерча лостамаша аьнад: «Iаьржача металлий ломах биззагIа пайда эцилгеи уж дикагIа кийчделгеи Iалашде. Производстве шерагIа юкъе кхувла металл шоашта юкъе дола отходаш», аьнна. Сона бакъахьа хет цу дешаш тIа: «Металлолом кийчдерги из хьачудаларен планаш кхоачашъяра цIенхаштта тIехьожаш лоаттабехта Iалашде» аха дешнаш тоIатехача.

А. БАРИНОВ.
«Вторчермет» Нохч-ГIалгIай республикански предприяте йоккхагIа вола инженер.

СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода № 130 йолча цеха коллективо цкъа санна дукхаза а котало яьккхай завода цехашта юкъе КПСС XXVI съезда сийленна накъабахара тIехьа йоаржальча социалистически яхье.

Укх деношка технологаш арахецаш йола продукци тIехдика хилийта гIерташ къахьегаш ба. Цар доагIIача бесса кхоачашду шоашта улдуарча цехашта — потребителашта эшараш.

Парте съезд хьаеллача дейна шоай хьинар лаьтI ца дешнахы а доккхагIа толамаш доахаш накъабаха лерхI цар.

СУРТА ТIА: (хьалхашкахьа) цеха начальник З. Х. Чингариев, аппаратчица Т. Ткачевайца (тIехьашкахьа) А. Бакиткиниаца, Я. Гротасовайца шоай балха хьоккхамашка а де дезарашка а хьожаш ба.

С. ХУГАЕВА сурт.

Съезда накъадолхаш

«Октябрьнефть» НГДУ № 3 йолча мехкдаьттен гази йоаккхача цеха коллектив беррига къахьегамхой санна дог гIоздаьнна накъайода коммунистий форума. ДIадахача шера тIехдика къахьегарах из коллектив городской Сийлен улга тIа яьккхай, хIаьта укх шера а кхы темп лох ца еш къахьегаш я. Январь бетта мехкдаьттен гази яккхара план тIеххоачашъяьй.

Из толам боаккхача доккха дакъа лаьцад коммунистически къахьегама ударника, пхелагIча разряда токара Салтамурадов Шейх-Ахьмада кулгалдеча ремонтникий-монтажникий звенос. Из звено мехкдаьтта скважиний оборудованена монтажи ледемонтажи еш я. Массехк шера цхьаккха а деккха гIалат доацаш болх беш я из. Бригаде белгалбаьнна ба слесарь-монтажник Байтукаев Мовсар, операторш Косумов Ахьмад, Беридзе Виктор.

Бокха теркам тIабохийт цу коллективе нагирхошта къахьегама кхетам балара, царна професси Iомаяра. Эггара хьалха балха баьхнараш укхаза хьекаьчий тешамеча новкъостий болх. Итташ керда балха баьхкараш Iомабаьб Ш — А. Салтамурадова, А. Косумова. Цар говзал карайрзае гIо даьрех ба хIанз кхоалагIча разряда токараш бола Индербаев Джалил, Гергисханов Зайнди.

Барт цаI болаш, съезд хьаеллача деита ма могга доккхагIа толамаш даха гIерташ къахьег № 3 йолча цеха коллективо.

А. ДАМИЛХАНОВ,
цеха йоккхагIвола инженер.

Къона коммунист

«Грозэнерго» районни энергетически управлене шоллагIача йоахала энергетически централа энергетикашта дика йовзаш я коммуниста Темирсултанов Ахьмад Умаровича цIи. 1975-ча шера вера ва № 2 йолча ТЭЦ-а турбинни цехе слесаралла балха.

Къахьегам безаш, нахаца та хоаш хилаpo везавалийтар из новкъостацта. Тоьал хана яьнначул тIехьагIа котельни цеха йIовхал хьахецача локомотива машинист хилар цунах.

Темирсултанов Ахьмад нох тийша дисачох кхера ца везаш дика болхло ва,— йоах мастера Ендовицкий Александра.

Ахьмад № 2 йолча ТЭЦ-а комсомола комитета секретарь, электростанцей парткома член, парте городской комитета членалла кандидат ва.

Комсомольски вожака Темирсултанова кулгалца предприяте боккха культурно-массовни спортивни болх чакхбоах: сайренаш ю, нагиркой театре, кино коллективно кхувл, къахьегамен тIемен ветеранашца, хьехамчашца вIашагIкхетараш чакхдоах.

Республика энергетиний йоккхача отрядаца цхьана хIана парте XXVI-ча съезда сийна къахьегама вахте а этта болх беш ва Темирсултанов Ахьмад.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

УЧЕТ НИЙСА ЦА ЛЕЛАЯРАХ...

Кхоачамаш хьагучадахари царех пайда дикагIа эцари духьа хIара шера 1 январь хьатIаотташ юхейнсача материальни ресурсех йола отчетни дапнеш нийса йий хьож берригача вай мехка.

Цхьайолча предприятешка даьча тохкамаша хьахьокхачох, дефицитни материалаш переписах хIанз а къайла кхухьаш моттигаш я.

Пачхьалкхен отчетность харцахьъяьхa моттигаш гучаьнпай укх шера а. Масала, предприятешкен организацешкен тохкамбича нораяьй учетахи переписахи лочкъаль дIа ца лоархIаш йиса дукха материалаш: Iаьржача металлий прокат, юхаметтаоттае езаш йола хIамаш, 1,3 эзар метр болата, чова, диткъа оагIош дола турбаш, металлически хIамаш, герга хьу, херх хьенха яьнкха хьу, цемент, корашта детта кнагаш, цIен тIа детта аьшк, шифер, басараш, эмаль, белила, лакаш, автомобильни шинаш, дIоттализа латта 16,8 эзар сома маьха оборудовани.

Материальни ресурсашта перепись къьстта во ль хиннай «Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединене (начальник нов. Ю. В. Конобеев, начальника заместитель нов. М. А. Антонов, йоккхагIйола бухгалтер нов. Н. И. Сизова) РСУ чуIеча цIеноштен культурно - бытовой гIирсаштен капитальни ремонт еш юхейнсача материальни ресурсашта. Царна перепись йойла аьнна теха прикаэ а хиннадац укхаза кхыметтел, из болх вIаштIехьбаккхара вIашагIъелла комисси, перепись дина чакхъяккхара Кичъль мероприятеш хиннац. Из лоархIаме, гIулакх, чакхдаккхара кулгалхой оагIонгахьара РСУ-яа тIакьожам ца хилар бахьан долаш дIа ца лоархIаш дисад материальни ресурсай 20838 сома маьха 21 тайпа.

А. Шерипова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе (директора заместитель нов. А. А. Ибрагимов, технически Iалашон отдела йоккхагIвола экономист нов. В. М. Мирошниченко) иштта дIа ца лоархIаш дисад 35 эзар сома маьха материальни ресурсай 11 тайпа.

Цу тохкама материалаш дийцай заводской района халкъа тIаьхьожама комитета заседане. РСУ начальника заместителa нов. А. М. Антоновна, РСУ йоккхагIйолча бухгалтера нов. Н. И. Сизовайна А. Шерипова цIерагIча ГНПЗ йоккхагIвалча экономиста нов. В. М. Мирошниченкона строги выговораши, хIаьта ГНПЗ директора заместителa нов. А. А. Ибрагимовна выговор еннай.

Тохкам а баь, ужжамо кхоачамбоацараш гучадаьхар Грозненски «Металлотара» яхача заводе, «Победа» яхача, С. М. Кирова цIерагIча, «Авангард» яхача комсий совхозашка, Горячеводски УБР-е, «Автодор» яхача мехкарьере, «Грознефтеоргсинтез» яхача объединене АТК, «Росмясомолстрой» яхача треста ОПМК, кхычахьа.

Юхейнсача материальни ресурсашта перепись мишта яьй хьожаш баьча тохкамах хьахиннараш заседанешка дийца а дийца, бехктохкаме жоб материальни ресурсашта перепись еча хана ца доагIа хIамаш леладарах, уж къайлахдахьарах бехке бараш.

Н. БАШИРОВ,
Д. МИЗЯКОВ,
НГIАССР халкъа тIаьхьожама комитета инспекторш.

ДОШ ГIУЛАКХАЦА ДУВЗАШ

Доккхийча къахьегама совгIаташца коммунистий форума накъаяха лерхI Гудермески локомотивни депо тепловозашта подъемочни ремонт еча цеха коллективо.

Ремонт балхаш де дезарел ахаш гаргга дукхагIа даьд дIабахача бетта, цул чотах 7 сахьат совгIа тепловозашта ремонт еш йоаккха ха кIезигьяьй. Цеха коллектива толамаш даха гIо ду гIон йолча службаша, цар шоай ханнахьа шоашкара доагIар даро дика вIаштIехьбоалийт болх.

Цехе белгалъяьннарех я мастера Виктор Ефимович Федорищева бригада. Цу коллективо тоъал кходаьд ремонт ярга дIадодар, ловцъяьй ремонт еш латташ тепловозаш йоаккха ха. Бригаде хIара шоллагIвар коммунистически къахьегама ударник ва.

Цехе дукха ба шоай декхараш сийлснца кхоачашдеш бараш. Царех ба слесараш Р. Сафронов, Ш. Гереев, В. Свиранов, бригадир П. Григулецкий. Цар сий долаш лелаю «Дикала отличник», «Профессех дикагIвар» яха цIераш.

А. ГИНИО,
журналист.

МЕХКДАЬТТА ЛЕХАРИЙ ТОЛАМАШ

Бурувтохачен тIехкоарга бурув тохара технологически режимаш къестаечен «СевкавНИПИнефть» института специалистаща бувзам болаш я Грозненски бурув тохача управленера коммунист Мау Александр Григорьевич начальник вола бурувдеттарий бригада. Из бригада яхь лелаеш я шера 5000 метр бурув тоха, промысловикашка цхьан шерен ах шерен йисте а яьккхе скважина дIале яхача Г. Шулыкина коллектива боламагIа.

ТIехдика къахьегаш йола бригада дика лоархIаю планехи ше тIаийцача социалистически декхарехи. Иштта да укх шера а. КПСС XXVI съезда накъаболхаш шоаш тIаийца декхараш кхоачашдаьд бурувдеттараша.

Бригаде къьста дика болх беш ба бурувдеттараш И. Быков, Н. Горячев, С. Шахбиев, иштта кхыбараш.

Д. ГАБАЕВ,
Грозненски УБР йоккхагIвола инженер.

СИЙДОЛА КЪАХЬЕГАМХО

Надтеречни района «Кругловский» совхоз вIашагIелладча дейз цига къахьегаш хьавоагIа Умтаев Iумар. Дика карагIерзаяьй цо шийна балха говзал. Геттара рaьза волаш дIалу шийн балха опыт къонабараша.

Iумара сурт хьалтеха доалл совхоза Сийлен улга тIа. Хьаьнала болх барах дуккхаза белгалваьхав из ахчан премешца, мах болча совгIаташца, сийлен грамоташца.

Укх деношка техника ма хулла дикагIен сихагIен тоаяра беррига шийн теркам тIабахийта къахьегаш ва совхоза механически мастерске слесарь Умтаев.

Эшачох миччa хана а новкъостал де Iумар кийча хилара тешал деш дола цхьа масал доаладергда аз.

Чакхъяьннавр балха ха. ЦIабахалехьа шоай балха моттигаш цIенъеш, инструмент хила езача дIанийсъеш боахкар механически мастерске болхлой. Цу хана кхычоа тIехьа а тесса трактор йоалайир мастерске.

— Хьожадалар шо укханга, кхоана бе беза болх юкъахбусаргба-кх ба ер тоа ца йича, — аьнна дехар дир механизатора.

Гучадаьлар трактор тоаяра дукха ха йоае еаргIйоацилга. Берригаш цхьана дIа а этта сиха «дарба» дир цар ехача агрегата.

Эшача хана нах оарцагIбаха, цар барт тоабе Iумар ховш хилар хьахьенхар цу гIулакхо. Иштта ва хиларах наха лархIа а лоархI, сий а ду цун.

А. ХАЖМУРАДОВ,
журналист.

Планаши карагIдаьннараши

ХИН РЕСУРСЕХ ПАЙДА ЭЦАРА ОПЫТ

Хиш цIендара керда технологи оттаяьй Азербайджане. Цун кIийлен тIа хьалъяьй республике эггара дукхагIа низ бола юртара водопровод, из денцен бийсанкен 50 эзар кубометр хий дала лаьрхIа я. Кердача технологегIа цIенду Кура яхача додача хи чура — Азербайджана керттерча хьарсам чура хий.

Цхьайолча хана Кура чура механически примесаш (гIум колд) цхьан литр чу 50 эзар миллиграммага дIакхоачаш дукха хул. Нормага диллача мелача хи чу цу тайпара йола примесаш цхьан литра чу цаIн ахи миллиграммал тIех хила йиш яц. Органически минеральни веществаех промышленни предприятеша Iочуухийтача бIехача хих латтача цу «киселаr» обработка яр духьа хьалха Курана юкъе дукха мах бола очистной гIишлош хьалйора, 16 сахьат доаккхар укхаза хий цIендеш. Кердача технологех пайда эцарах из процесс иттазза сихагIа чакхъякха вIаштIехьдаьлар.

Республика столице Баку бахача наха мела хий дукхагIча даькъе Кура чура хьайяду. Городе тIа-тIа дукхагIа хулача наха а промышленноста а эшача хий кхоачам бар духьа кхы цхьаькха а болата «хьоарсам» дакъха лаьрхIад, цу чу гIолла Баку хьачуухаргда хьарсам чура цIендаь хий.

Iилманхошта хетачох, тезача хих дикагIа пайда а эцаш, из доадара проблема къоастаяра, пайда эца мегаргба Каспийски форда чурча хих а. Цхи шу даьннад Апшеронски ахгIайрен тIа натуральни дола форда хий а иштта цох тайп-тайпара соотношенеш йолаш теза дар теха я дола хиш декхаш лахчан - декоративни фух йола гаьнаш а баьцадаарий-доакъари культураш а хьалхкею. Зембаьнкхача гучадоал форда чура хий тамарискана, граната, гледичина декха мегаргьоада. Баьъда, эггара дикагIа дIалаташ а дегIдахьаш я эльдарски дийхк. Хетаргахьа форда хий а детташ. Каспе йистошка дIайоагIача гаьнашта юкъе из керттера яр хургья.

ХIаьта баьцадаарий - доакъара культурига диллача, томаташта, баклажанашта, хьажкIашта форда хий дийхкача дог аьха эффект ялавзар. Цу культурай хьувкъам 40—60 процент лохагIа хилар теза хий дийхкача кхашка хиначул. Царна юкъе багIац новрий борц, цул баьццарча массай, хьувнъам цхьан гектара тIара 200 центнерага дIакхоач.

Каспе хих пайда эцара йола экспериментащ дIайоладенна дукха ха еце а, специалисташ тешаш ба, форда чура хий дехара чотагIа Апшероне тахан пайда ца эцаш дадача лаьттаех 15 эзар гектар юртбоахама оборота юкъейоалае йиш хилара.

Проблема къоастаяра цхьаькха оагIув а я — Каспе хих промышленносте пайда эцилга. Форда хих тахан пайда эц республикански йоахала шин станце. Станцешка хьалха йоагш хиннача йоахалех пайда а эцаш, форда хих тух дIадоаккхаргдола технологи оттаяьй Iилманхоша. Из болх могабаьб дунен дуккхача мехкашка, хIаьта цун патент ийцай США-с, Франце, Японе, Испане, Венесуэло. Тха республике кердача технологегIа форда хих доалла тух дIадоаккхаргда йоккха тоннажаш йолча установкашка, уж хьалъе лаьрхIад Бакуи Сумгаитеи. Форда хих тух дIадоаккхилга кхы цхьаькха гIулакх а перспективна йолаш да: цох йоавха геттара боккха мах бола химически элементаш хьакъоастае торо ду цо.

Тайп - тайпара минерализаци йола коллекторно-дренажни хиш боамби, ялата культураш, люцерна дIайийхача, лаьтташ цIендара пайда эцар духьа а иштта тохкамаш ду Азербайджане.

Мехкдаьтта доаниха, мехкдаьттахимически, машинашю, промышленноста кхыдола доакъош дегIадаьхкача республике чIоагIа ира латт пайда ийцача хиша ае дергдоацаш дош къоастаделга. ХIанз уж хиш цIендараи, промышленни предприятешка, юрта боахаме царех шоллагIа пайда эцараи эшаш йола прибораш, методаш, технологически схемаш, автоматика системаш, кийчъяьй Iилмахоша.

Каспийски форд, республикера хиш, водоемаш бIех ца яйта мероприятеш чакхъяхара Азербайджана правительства дика средстваш хьахец. Цу гIулакха лаьрхIа 10-ча пятилетке 113 миллион сом ахча хьахийцадар, из шоаза хIана дац аьнна дукхагIа дар хьалхарча пхе шера хиначул.

Расим ШУНЮРОВ, (АПН).
Баку.

КЕРДА ТОРОНАШ ЛЕХАШ

Тха совхоза коллективо лаьрхІача тайпара дика чакхдаланхар дІадаха шу. Хьоттама хьалаш аьттув боцаш а нийсделла кхоачашъяннар паччахьалкхенга шура, сом бохкара планаш. Цу гІуллакхо декхарийла бир боахама кулгалхой, специалисташ, мутІарера болхлой нийсдолийташ хинна кхоачамбоцараш дІадахара, юртбоахама продукци алсамъяккха йиш хулийта торонаш лахара уйла е, цу гІуллакха лаьрххІа программа оттае. Эггара хьалха техкар илат данккарда, на кхедарда дувзаденна дош. Гучадаьнна гІалаташ дІадахара лаьрххІа мероприятеш вІаштІехкьаьхар. Царга хьежжа къаьстта теркам тІабахийтар гурахьа юв культураш удобренешца дика хьаьндаьчен товдаьчен лаьтта толашагІа йолча ханашка дІаера. Из гІуллакх дагалаьццача тайпара чакхдаккха вІаштІехьа а даьлар. ПхийтталагІа октябрь хьатІакхоачаш планал совгІа бІаь гектара тІа а юкш, 3600 гектара тІа ялатан доакъаран тайп - тайпара культураш дІанийкра.

Из болх чакхбоаккхача доккха дакъа лаьцар механизатораша: Глебездин Михаила, Хусейнов ШаІранс, Курбанов Вахида.

ХІана минеральни удобренешца подпормка еш я гурахьа дІайийнача культурашта. Из болх сихен динен чакхбоакхх механизатораша Исаев Ювсапе, Акаев Мохьмада, Добачаев Туркос, Асхабов Іумара.

Доакъара баса чІоагІъяра къаьстта теркам тІабохийт оаха укх шера. Терски дукъа босенашка дІабийнача мукхо Іай во лов шелал, цунна тІадижа лоа михо дІадоакккаш хиларах. Цудухьа мукх кІевигагІа а болаш, доакъара лаьрхІа 350 гектара тІа вихаца цхьана кІа дІадийра соахка гурахьа, цул совгІа, 600 гектара тІа рожь, Терски дукъа къулбехьарча босенашна бІаь гектара тІа йокъалах кхераш йоаца катрен яха культура. Из дукхьашка кхеергьа тха боахаме укх шера. Цу гІуллакхаше вІаштІехьдоалийтаргда хьайбашта тоъал моша доакъар ловттаде а планал совгІа сенаж, кхы тайпе доакъар кийчде а.

Доакъара баса чІоагІъяр дукхьа специалисташта дага е деха оттаьча программах цхьа дакъе мара дац из. ХІаьта из йиза кхоачашъяра люцерно доккха новкъостал дергхиларах теш тхо. Кхыметтел хаоттама хьалаш геттара во хиннача совхна ззар тони йол кийчъе вІаштІехьдалийтар совхоза цу культуро. Из ецаре хьайбаш леррттІа Іаьгара даха йиш а хургьяцар, кхоачам боллаш силос Іалашъяь ца хиларах.

Люцерна соахка хиннечул 200 гектар дукхагІа — 550 гектара тІа дІаювргья оаха. Цу гІуллакха Іалашдаьд зна фу а.

Цунца цхьана, укх гаргарча хана болх бе йолайолийтаре доакъара цех. Цу гІуллакхо нарагІдоалийтаргда доакъарах дикагІа пайда эца.

Цех хьое а вІаштІехьаьнкха а доккха новкъостал ду тхона Нохч - ГІалгІай АССР чурча гІуллакхий Министерства СМУ болхлоша.

Боккха болх чакхбоаккхаш ба совхозе доахана Іул тоадеш. Къаденнараш, шура кІезигьяраш юкъера дІа а доахаш царна меттел шура дукхагІа луча фух дола доахан юкъенхул оаха Іула. ХІана боахамерча долча 1200 Іаттех 830 етт дукхагІа бехкабале а кхозза мара бахкийза къона ба.

Боккха теркам тІабохийт боахаме хьайбаш уналцІена хилийтара а. Деррига доахан, бархІ бІаь шинар гІаьххьа тоадения, могаш да.

Соахка планал совгІа 83 тонн дулх дІа а луш, хьайбаш дебадара план толамца кхоачашъяь хилар а терманне нийцача, совхоза хьайбаш леладу цех нийсача новкъа я, аьнна ала йиш я.

Йоккха моттиг дІалоац тха боахама производстве соций бешамаш лелаяро а. Царех 700 гектара тІара ялаш хьуакъам луш я. Тхоей низ дІакхоачар дальд оаха кхоачам хилла чудуйташ царна хий диллара. 550 гектара тІа органически удобренеш а ехкей.

Толамца кхоачашду йоаштте хьалхашна латта денхараш техника тоасш бовхкачар а. Из болх сихен динен чакхбекнхара районе лаьржачв яхье хІана шоллагІча моттиге ба уж, шин кхаь дийнахьа ерригга техника кийчон мутІаре дІаоттаергьа.

ДІахо йодача хана боахама экономика чІоагІъяра шурен дулхи, ялат а сом а алсамбаккхара тІаерзаль специализаци таламца чакхъяннхара цхьаккха новкъостал дац тхона деш, планово-зе деча боахамашта материально - технически баса чІоагІъяра кхы тІа а новкъостал де, аьнна соахка 18 августе арабаьнна КПСС ЦК, СССР Министрий Совета лаьрххІа сощам боллаше а. ХІаьта тха совхоз цу социю бехнеддьаьча боахамашта юкъейоагІа.

Совхоза гІишлош еча цехаларда тІа кхо шу хьалха «Плодоероди» тресто вІашагІъеккар ший ПМК, цул тІехьагІа цхьа ха яьлча цу треста АТХ-ана дІаяйнар тха гараж а.

Уж организацеш вІашагІйоккача хана, цар дукхагІа дола балхаш совхоза дергдолаш, цхьа ха яьлча уж объекташ е юхалургйолаш, е царна меттел тресто кердараш хьергйолаш бех барт бар. Цунах хабар мара кхы хІама хиннадац. ПМК-ас, масала, цхьаккха тайпа болх бангзар совхозе, соахка машин дІаоттае а тоае а моттиг йоацаш бой санна лелаш бар боахама шофераш. МоллагІчоа хетаде хала дац боккха хьайбай боахам. 8 эзар гектар совгІа лаьтта долча тхаир санна йоккха йолча совхоза доалахьа гІишлонгьо участок а гараж а йоацаш производственни дешаш иъестаде мел хала да.

Кхы а цхьа кхоачамбоацар да леррттІа болх хьабара новкъарло еш. Пролетарское, Садовое яхача юрташка хьатІадоаладаь хий кІезига долаш хало хьег бахача наха а цигарча производственни участкашна къахьетачар а.

Пхи шу хьалха Загрязково яхача насосни станце хІара дийнахьа 500—600 кубометр хий хьатІадоаладеш хиннадале, хІанз цунах ах мара дац Старопромысловски района из ца тоъар бахьан долаш. Цул совгІа, Алханчуртски канал товдеча ноябрь бетта дена апрель хьатІакхачалца йолча юкъа хьайбашта барда мара тела йиш йолаш хилац тхо, цига баха нах хица Іалаш ца бича доалаш доацидаь.

Шин шу да Петропавловски хий провод хьайнча хий хургІа шоана, яхаш тхога дувца. Цунца цхьана, из водопровод кхы а кхо шу даьлча яь йоаккхе а тамаш я.

Иштта латт бахача наьха цІенкошна, производственни участкашка газ чуйиллара гІуллакх а. 1973 шера дена тахан-кхоана яхаш совхозан кулгалхой а баха нах а Іехабеш лел газ хьатІайоалае декхарийла йола «Чечингазстрой» ССМУ-2.

Уж кхоачамбоацараш дІадаьхача, шеко а йоацаш, дукхха а дикагІа болх бергбар е хий а. е газ а йоацаш хІанз бала хинна лелача нах.

Н. ЕЗИКОВ,
Грозненски района «60 лет Октября» яхача совхоза директор.

БІАЬСТЕН КИЙЧО Ю

Кхо бІаь гектарех хІаранена тІара 38 центнер фуальяьха хьажкІаш чул дош деннад «Набережный» яхача совхоза кхаш леладечар, план 35 йолаш.

— Атта болх бац из тха боахама къахьегамхошта, — йоах совхоза керттерча агронома А. Муцаева. — Дукха ха йоаццаш вІашагІбеллача тха боахамга хІанз мара низ болаш латтац. ХІаьта а лаьрхІар кхоачашде карагІдаргхиларех теш хьажкІаш лелаеча звенои юкъебоагІараш. Хьалхарча аргІагІа теркам тІабахийтар оаха тешаме техника тоаяра. Из ерригa тоаьь аьннай.

Молдаверча кхаш леладечар санна, индустриальни технологех кхергья укх шера совхозе хьажкІаш. ХІанз хьажкІаш дІаювргйола кхаш хьаьндеш ба совхоза толашагІа бола механизатораш ШутаевгІар Имнауи Муслун. ХІана ло 80 гектар совгІа долча лаьтта минеральни удобренеш тайсей цар.

Йолаш я боахаме индустриальни хьисапе хьажкІаш кхеара хилалза яргйоаца «эридинан» яха гербицид. Из лаьтта тохара вІаштІехьаьнкхай лаьрххІа агрегат. Ма эшшен дІадувча лакхача бохамагІа дІакхоачедаьн да фу а.

ХьажкІаш кхеара къакъоестедаь лаьтта 20 февраль хьатІакхоачаш минеральни удобренешца хьаьндаь данкха дош деннад механизатораша.

Г. МЕДВЕДЕВ.

Іилма—юрта боахама

БИЗА КА

Интенсивни хьисапе долча лакха хьувкъам луча гурахьа дувча ялтех лаьца АПН корреспондента Петр Ященкос дехарах дувц СССР Паччахьалкхен преме лаурета, В. И. Ленина цІерагІча юртбоахама Іилмай Еррига-союзни академе (ВАСХНИЛ) члена-корреспондента Иван Калиненкос:

— ХІанзарча селекце долча кІин сортех лаьца дувцалехьа са безам бар цул хьалхагІа довзаш хиннарех дувца. Аз дувцараш да академикий Павел Лукьяненко, Василий Ремесло, Донат Долгушина сорташ. Цар кІаш Безостн-1, Мироновски-808, Одесски-51 дІадувш хиннад миллионаш гектараш тІа, вз аргдар, вай мехка цар «баьццара» революци йир аьнна. Тайп-тайпарча лаьттан-климатически зонашка мегаргдола керда сорташ хьадара лард а хинна дІаэттараш уж дар. Безости-1, масала, дика да кІаьда климат йолча районашка. Бакъда, Краснодарски края къулбаседенгахь из дІадийна хиннача цхьадолча шерашка эзараш йола гектараш гІорайора. Цигача лаьтта леладерашта кхьдола сорташ хила деза, къаьначар дикал а йолаш, кердадар чудоагІаш хила деза уж: шелала а йокъала а дукьала оттамогаш, лазарашта дукьала лакха иммунитет йолаш. Иштта керда свойстваш йоалкаш да гурахьа дувча ялата оаха хьадаь керда сорташ Ростовчанка, Донская остистая, Северодонски.

Ростовчанкев Донскойн чІоагІа сорташ оалеча кІих да. Хьалхарадар Безости-1 яхачоа тара да, укказа йола башхало из кІеззата лохагІа хилар мара яц. хьувкъам 5,5 центнер дукхагІа лу, овленга кхоачаш 17—19 градус шелал яр аьнна дукьала оттаду.

Безости-1 а Мироновски-808 а вІашагІа а теха, Северодонская яха дика сорт хьадаьд, цул боккха ка а геттара беза фийг а ба. Из а дз шелала дукьала оттадуш а шийл хьалха хинначарца нийсдича дукхагІа хьувкъам луш а.

Керда сорташ Доне районированн хинна а ца Іеш, Воронежски, Ворошиловградски областашка, Калмыцки АССР-е дІадьржад. Уж сорташ юкъедоаладар бахьан долаш тІеххьарча ворхІ шера гурахьа дІадувча шера чуннйца валови ялат юкъера лаьрхІача дукхьал цхьан Ростовски областе миллиов тоннаш совгІа алсамдаьннад.

Шин шу хьалхе юрта боахама Донски зональни Іилман-тохкама института селекционни центра коллективо паччахьалкхено тохкамаш дара дІаденнад кІаьдеча гурахьа дІадувча ялта шин сорт — Донски безостни Урожайнии. Хьалхарадар Ростовски областерча Іаьржача царашт тІа дІаде лаьрхІа да. ХІаьта Урожайни яха сорт дІаде могаду хьалха паровой доацараш дІадийна хиннача кхашка. Цо цхьан гектара тІара 70—75 центнер хьувкъам лу. Донски безости санна, из сорт дІаде мегаргда хьалаш аьттув боацаш долча а, из чІоагІа дукьала отт бора а мукха. Цу кІих болча фийгах дукха йоалл белокз клейковинее. цар торо лу тІехдина йола маьхк е.

Хьоахаде безам ба кІаьдача гурахьа дІадувча кІин кхы цхьаькка сорт а — Донски аккарликовн дар. Из сорт хьадаьд лараш тІа а хьалха паровн на хиннача я дийна удобренеш а тайса дІаде лаьрхІа. Из цхьаккха тайпара лазар хулаш дац. гектара чІоагІа дукьала отт Іодижара. Цун потенциальни хьувкъам — гектара тІара 80—90 центнер. Цу сорта кхы цхьаькка башхало а я — из сиха кхачилга.

Ткъо шу хьалха вай селекционераша вІашагІтехар Гудице 47—44 оалаш долча тургидни кІин чехословацки сорти Янтарии, Мичурина яхача чІоагІача гурахьа дІадувча кІин одесски сорташн. Цох хьахилар Новинка-2 яха гурахьа дІадувча тургидни кІин сорт. хьувкъамга диллача из тІех да вай мехка гурахьа дІа мел дувча чІоагІача кІин. дукха йоалл цох белок а. ЧІоагІача сортех ю дика лакха йола макаронаш крупаш, иштта церех хоа тІарча оалхазарашта лаьрхІа концентрированни довкъар а кийчду. ЧІоагІача кІих луш бода заготовительни мах дукхагІа ба кІаьдачок лучул, цунга хьежжа из дІадувлга экономически пайданагІа да. Новинка-2 яха кІа дукха ца гоаш дІаде долалургда шаьра кхаш долча зонашка.

Белгалдаккха деза хІанзарча хана сортах мах бара критерий хувшеннилга. Цхьан хана керттера дар лоархІар цо мел хьувкъам лу. МоллагІча тайпара йола маьхк эшаш а хилча бакъахьа хеташ а яр. Лаьтта леладераш такан лакха хьувкъам кхебе Іомабеннача хана ялата дикала башхалонаш дукхагІа теркалъю.

Сорта низ, кхетадеш ма хиллара, ялат леладарех тийше ба, из бувзабенна ба лаьтта кайчдарца, ший хаьннахьа ялат дІадерца, йоагІача бесса удобренеш тувсарце. ТІеххьара фактор къаьстта лоархІаме я, аргдар аз. кердача сортий кІийле а йолаш, ялат кхеделга а цун дикал лакхъелга а чІоагІа алсамдаккхара.

(АПН).

Доззол дехьара

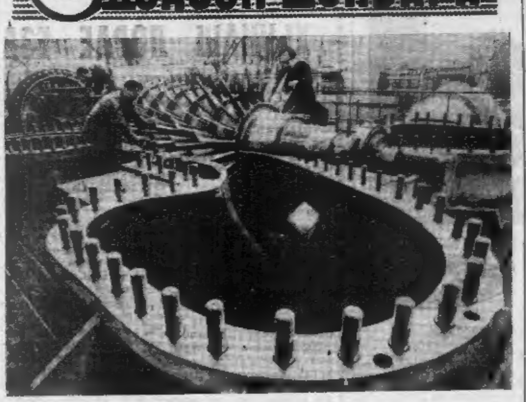

ЧССР. «ЧКД — Компрессоры» яхача пражски завода продукци шерра пайда эцаш лелаю мехка, хІаьта итташ паччахьалкхенашка экспортагІа дІа а ухийт. Из эцаш бола керттера барех вохи Советски Союз я. ТІехьтІехьагІа дукхагІа хулаш долча доккхача советски заказаша предприяте торо хулийт оборудованена модернизаци е, производственна программа шерье.

СУРТА ТІА: «ЧКД — Компрессоры» яхача завода цехе.

ЧТК-ТАСС сурт.

«Соцале герзаш Іоаделге!», «Ма хилийта — керда американски ядерни ракеташ. Пентагоно кийчду кхыдола Іоазал яхаш дола гераІ» — иштта да ерригача континенташ тІарча машар безаш бараше дІадехараш.

«Хорицонт» (ГДР) яхача еженедельника тІара плакат.

ТАСС фотохроника.

Социализма мехкашка

БЕРАШТА БОЛЧА ТОАМА

Зоннебергера, Германски Демократически Республика къулбехьарча Тюрингия яхача лоамашка уллача городера, берий ловзоргаш ехтара хьалха хьоахаяьй 1641 шера. Цу мехка массаза а хинна из ремесло хІанз а дегІаухаш я.

«Феб комбинат «Зонни» Зоннеберг» яха халкъа предприяти а яь вІашагІтехача кхаь заводо зІамигача берашта лаьрхІа шера 100 миллион марка мах бола тайп-тайпара продукци арахец. Уж я теникаш, плющах яь механически а пластмассови а ловзорташ. 1954 шера дена Зоннеберге хьаяь теникаш Советски Союзе экспорте ухийташ я, тІа-тІа дукхагІа хьаухийт уж.

— Чакхдаьнначa шера, масала, «Разноэкспорте» гІолла СССР-а тикашка шин миллион совгІа ловзорг кхаьчийт, — йоах комбината партийни организаце секретара Карл-Хайнц Мойзела. — Духхьал цхьан дийнахьа тха цехашка хьаю ворхІ эзар теники ях эзар тайп-тайпара плюшеви изделии. царех дукхагІа дола дакъа дІаухийт дунен 50 совгІча мехка. СЕПГ X съезда сийна лаьржача яхье дакъа лоацаш йола тха коллектив «ТІехдика продукци арахецаш йола предприяти» аьнна цІи яккхара къовсам лоаттабеш я.

Зоннеберге дика кхетаду дикала проблема къоастаелга производствана модернизаци ярца а болх бечар квалификаци лакхъярца а айхха дувзаденна па Іеш, дукха йола социальни мероприятеш чакхъярца дувзаденна а долга. Цу гІуллакха халкъа предприятена дикка гІо ду паччахьалкхено: тІеххьарча итт шера производство шерьяро, берий бешамаш яслеш хьаьяра, комбинате болх беча наха медицински гІуллакх делга тоадара 50 миллион марка ахча деннад.

Йоакхо ю укказа болхлой мутІараш дукхагІа хилийтара, цу гІуллакха школашца айхха бувзам хилийтара, квалификаци йола болхлой шоай ПТУ хьаьхкхебара чІоагІа теркам тІалоаттабу. Нагахьа санна 1961 шера предприяте кхо техник мара хинна ксно, соахьа 110 вар уж укказа. ХІанз предприяте 20 дипломни инженер а ва.

Цехашка гІолла чакх а даьнна, «Зонни» марка тІалатта теникаш ара мишта хец хайначул тІехьагІа тха безам хилар ха: масса тайпара блондинкаш, брюнеткаш, сийна а Іаьржа а бІаргаш дараш, йоккхий а зІамига а яраш арахец комбинато?

— Ше ма ярра йола шифра юаца хала да сона, — аьлар вела а къежа новкъоста Мойзела. — ХІаьта а эзарел совгІа варианташ йола техникаш арахец аьлча харц хургдац. Укказа ловрхІ нар дегІа, прическа, коча модель, кхыметтел юхьа сибат а. Плюшеви ловзорташ 600 совгІча тайпара да. Масала, 20 сантиметргара 120 сантиметра кхаччалца йоккха йола чайтонгаш Белгаллоаккхаргда ас, модо ассортимента вІаьяни едга.

— ДоагІача аьлча, гетта ра чІоагІа, — ІотІатох мастера Гизела Геряляйна. — Вайна йовзаш йолча баракъаш тегача машинашта тара йолча укх машиний гІонца тха участка болхлоша тайп-тайпара прическаш ю теникашта. ХІанз тха потока 80 гаргга прическай варианташ я. ХІаьта предприяте каталоге уж бІаьнел совгІа я. ХІара шера корта нийсбелта ткъо процент гаргга кердадоах, бакъда, оаха из цифра 30—33 процентага дІакхоачае лерхІ.

— СЕПГ X съезд болх бе йолалза духха ха йиса йоацача хана. — дІахо дувц Гизела, — хІара бригадо доккхий декхараш тІалийлу, къахьегама овсарле лакхъяра резерваш лех. Балха итогаш хІара дийнахьа еш, продукце дукхал теркалъь Іаш тхо, хьож изделе дикалга, материала а электроэнерге а кхом барга. «Германо - советски доттагІала цІерагІа йола коллектив» яха цехе хьачувоаллача улла из вымпел тха участкана еннай советски новаторий Смирнова, Басова, Назаровай опыт Іоча а яь, пайда а эцаш, балха юкъейоалаяр бальнн долаш.

Александр ПОЛОЦКИЙ,
АПН корр.

Герз Іоадара бола Азера керда го

Президента Зия-уль-Хака а тІехьа пакистански лидераша на харц да яхаш сов дукха заявленеш йойя а, цу мехко атомах машара гІуллакхашта а ца эцаш, тІема гІуллакхашта пайда эцара тохмаш ду. Цунна текал ду, кхы деце а, уранови руда тоадара ду балхаш Пакистана оборона министерствага гІолла деш хиларо, яздора дукха ха йоацаш индонезийски журналиста Саслан Ахмада «Пикиран ракьят» яхача балдунгски газета тІа. Пакистански инаралий тІеххьара атомни бомба е вІаштІехьдаьлча йоах цо. Азера низий соотношени хувцаллаьро йоккха тІема конфликт хьоае тарлу.

ТІеххьарча шерашка, йоах авторо, хадданза совдоах Пакистано ший эскара низаш. Пекино а реакционни Іаьрбий паччахьалкхений столицаша а юхалург тийхиннача ахчаша йиш хилийтай цун тІеххьарча бархІ шера лаьттара бІу 60 процент совбаккха, ВВС ядерни герз кхахьа йиш йолча хІанзарча ханарча самолеташца Іалашде.

ДІадахача шера герз хьадара керда го болабир Исламабадо регионе. Боацаш болча «советски кхерамах» дола дош гІотта а даь, кхы а дукхагІа герз хьахеца шоашта яха болабелар мехка хІанзара кулгалхой, хІаьта цу гІуллакха геттара раьза хилар Пекини Вашингтони. Цудухьа, кердагІдоах Саслан Ахмада кхетадеш да, индийски кулгалхой Пакистана леладу милитаристски гІуллакхаш хьалхарча аргІана шоай мехка а цун территориальни бІарчала а кхераме хеташ хІанаб.

ТІеххьарча 33 шера Пакистано Индена дукьала йиъ агрессий яр — исторически факт. ХІаьта иштта факт я Исламабада тІема режим цІенхаштта атомни герзага кхача гІерташ хилар а. Цу тайппара, бакъду индонезийски газето, кердача пакистански тІема авантюрай кхерам боккха ба.

(АПН).

Дунен халкъашта юкъера заметкаш

Садата имперски доккхалаш

Истори а хинна дІабаьхача диктаторий — дунена е кхы ца хуле а регнона довл де гІийртарий лаврапе сатем боабаьб Египта президента Анвар Садата. Мехка парламентски, конституционни строех ший диктатура режим а яь, дегІаухача дунен политически кулгалхе хила гІертар цхьан йистера кхых йисте лелаш хьуга из хІинз.

Цу тайпара гІуллакх шийга империалистически дунен лидеро — США ший хІама хьалловацаш хилча мара шийга кхоачаргдоацилга а ховш. Египет шийна «карабийча» хьалхарча деношка дена чІоагГІа оарцагІаьннин Садат США правительственни гІоараш шийна раьза де. Иштта, «Октобр» яхача каирски журнала тІа араьннача ший мемуараш тІа Садата ше духхьал дувц. Вашингтонаца ше переговораш йолаьча хьалхарча этапе, 1973 шера ноябрь бетта Киссинджер Каиро вена хиначча хана, госсекретарага аьлар, Гаргарча Малхбоалерча гІуллакхашта регулировани яра хьакъерча американски планага хьажа а из тІаьца а раьза ва ше, нагахьа санна «КІайча цІено шийх Іаьрбийн африкански дунен лидер велга Іалашдойя».

Цхьабакъда, кемп-дэвидски барт баро Іаьрбий дунен тІа хьовл» ревици иштта яр аьлча, вІалла нах ца хулча бесса чІоагІа сонта а кура уйлаш йолаш волча Садата а кхетадир «Іаьрбий дунен лидер» хила гІертар хургдоацар хилар. Египтах хІанзрачоа исламски конференце Органнзаце член лоерхІарг ца хиларо вахкхар Садат исламски сообществана шийни хетараш тІа мІертадара торонах. Юхейнсалр духьал Африка, цудухьа 1978 шера Картергара Садата дийхар цу континента тІара гегемон хилара даьхьера претензеш хьаллаца ший аьнн. КІайча цІено из дош раьза хинна тІа а яйца, американски герах техникеи лоаттаергхиларах дош делча, африкански паччахьалкхенашка чутІерта йолаелар Каир. ХІанз укх сахьате, египетски генеральни штабо яхачох, 11 африкански паччахьалкхене ба египетски тІема советникаш.

Ховш да, деврцара безам хІама дац воланелча совбоалаш хилар. 1979 шера апрель бетта а, американски оборона министрца Брауна переговораш яьча хана, Садата залален йир, «американски герз каранхаьчача Алжирера Афганистане кхаччалца йолча ерригача районе цхьан кога тІа доаккхаш влияни ергъя ший гераашцерча низаша» аьнна. ХІанз из Садата юхадагадехийтача сов хургдац. хІанз аьлча хІанз укх сахьате ше Афганистана гІуллакхашта юкъегІертара бехьан «Кабуле советски бІу хилар да» йоах цо. ХІаьта долча бесса аьлча, 1979 шу доладелнача хана а тІехье Вашингтонеи Каирец оттаьъ план хийлай Афганистана гІуллакхашта юкъегІорта а из кхин империалистически диктатга кІал оттабе а лаьрхІа.

Садатен цул дай болча американцийн пладаш ехар, вайна американцаша нараІомаьчун сатем боабаьб имперски амбицеша. ЧІоагГІа безам болаш ва президент кІий адмиральски мундир тІа а йийха дунен халкъашта юкъе «Іаьдал ший бе хилар» дІагойта — правительстваш дІа а йоахаш, царметта кердаяраш дІауттае, ше «доал деча» территорешта лечальдаьшн наместникаш уттаде. Иштта йир Каире «шаха престола тІехьенна коронаци яра» фарс, дукха ха йоацаш дІахтайкадьад, Садат афгански контрреволюционни мукнаргий визалех «Афганистана хинна йола правительство» е дага [redacted].

Пехлеве династи исламски революци яча ирански халкъа кхы тІахоарг ца хилар а «Афганистана хинна йолча правительствана» тІехьа боала нах ца хилари но цІанкха а Афганистана доал дергца хиларн моллагІча хьаькъалах тувалаваланна йолча саго кхетадерг долаш да. ХІана аьлча гІуллакх укказа дуккьал Садат «имперагарах» ловаш безам болаш хилараи хІаьта Вашингтоно цунна кІал кІайле йоаца уйлаш хьелловцаш хилларахи лаьтта Іаш. Духхьал цу е юнх бахьанех гуччахьа ший де никъ боаца хІамаш американски империализмо Садата кулгашца деш хилар да керттера дар. Тегеранерча американски заложникий дош къасттаца йолча хана Вашингтона йиш яцар шаха воІа коронаци е. Цул иштта йиш яцар контрреволюционерех латта «хинна йола Афганистана правительство» хьае а — США дипломатически гІуллакхаш из леладой Кабулаца, хІаьта цар дипломатически янал а ма дий дига. Цудухьа из деррига а ширза цоай наражехча — Садатага гІолла ду цар. Белггала, из бахьдар да бусалба наьха мехкашка еш из иле а, блокех дІа ца кхийтача болаше е Египтан моллагІча кхыча паччахьалкхенел юкъерча гІуллакхашта еш иле а каирски режима моллагІа операци юацаш цІанкха а дицдалийта йиш йоацер.

Георгий САВИН,
АПН обозреватель.

АРБАЛЕТАЦА ПАРИЖЕ ГІОЛЛА

Хьахетаргахьа цхьанне а керта чу да йиш йолаш хІама дац акха боабашкашта, пхьагалашта, бекасашта е вальдшнепашта малхбузеневропейски столице вахке гІолга. ХІаьта а, парижерча Іаьдала официальни болча, социально хьаьхьокх вьнке ваха йиш йоза сезон Франце столице укх шера 27 январе чакхъьннилга. Городе пхьагалаш куропаткаш йоаелта дийхад оакха 18 декабре дена. ХІаьта хи тІа леле оалхазараш доаделгахи, иштта жІалешца Люксембургски соний бешa чарахьал делгаи дий — наче, из территори республика сената доалахьа йолга а укказа къаьста бокъонаш йолга а дІахейт Іаьдало. Парижна вокх массайолча районашка соцамга хьажжа, цхьаннха дукьале яц арбалетацея сарбаканацен — тІаьснаш е кхертолгаш кхувсача вІаьхача духовой трубкаша аьнке ахара.

Седкъа яхача майдан тІа гІолла арбалет бе а елла акха боабашкаш лехаш, сарбаканаца, Елисейски арианашна гІолла удаш е йоакхийча бульвараш тІа эраш хехиаш лела сар бІаргавайча, нах цец а баьнна, психиатрически больнице телефонаш етта мегар. Бакъда, лакха мел дийцар бегаш бац — уж ерригга а правилаш хІанз а законагІа йолаш я.

Александр ИГНАТОВ,
АПН соб. корр.
Париж.

Пентагона агрессивни милитаристски планашта дукьала Америка ВІашагІкхийттача Штаташка дукха демонстрацеш еш ба кагирхой. Демократически кагирхойн студенчески организацей тІахьехамагІа берригача мехка чакхъювлача тІема дукьаларча митингашка кагийча нахен мехкарашех чІоагІа критика ю эскаре гІуллакх дара къона американцаш дІаязбара хьакъехьарча Вашингтона администраце решенена.

Цу тайпарча выступленешта жоп луш, дерригача дунен тІа хІана дац аьнна сага бокъо лоравеш шоаш ди аьнна дІахийкадаь долга, США Іаьдалаца лаьрхІад капиталистически общество дукхача хана деза лелаеш йолча «кхетама» методаца... полицейскеша нах лувцаш чубехкарца мехка «порядок» оттае. Ховш ма дий, Вашингтона официальни политикана раьза воацачоа масса хана шин кулг хьа а хьовзадаь моллагІа а правительства решени дІакьеза могаргдолга полицейскеш нийсдургболга.

СУРТА ТІА: город Кэмбриджерча (штат Массачусетс) полицейскеша лелхаю юкъерчеи лакхерчен дешара заведенешкарча дешархой тІема дукьалара демонстраци.

АП-ТАСС сурт.

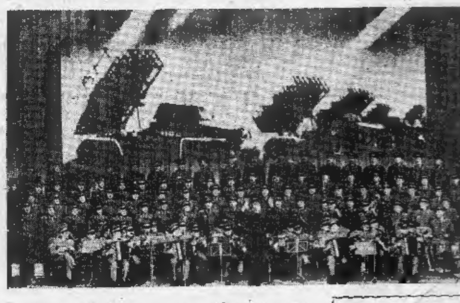

ЦIеча Байракха ши орден лелаю А. В. Александрова цIерагIъяр

МОСКВА. Вай мехка а доазол арахьа а шерра йовзаш я цIи хезача коллектива — Советски Эскара ялен халхарей ЦIеча Байракха ши орден лелаеча А. В. Александрова цIерагIча академически ансамбла коллектива искусство. Толаме чакхъяьал артистий выступленеш Советски Союза тайп-тайпарча миIнигашка, чIоагIа дика чакхйийнай цар гастролаш пхе континента тIарча 25 мехка.

Шовзтиъеи итт шу хьалха вIашагIъеллар халкъа дукха езаш йола коллектив. Цунна керте эттар Московски консерваторе профессор, хоровой кафедра заведующи, композитор, дирижер А. В. Александров. 1928 шера ЦIеча Эскара Центральни ЦIагIа хилар бархI илланчархо, ши халхархо, балтисташ, чубоагIаш йолча ансамбла эггара хьалхара концерт.

Кастта керда программаш кийчйир. Къонача коллектива лаьрхIа музыка язъе болабелар композитораш А. Новиков, В. Соловьев-Седой, К. Листов, кхыбараш. МоллагIа яле а мехка а ЦIеча Эскара а вахарера йоккха событи хьахьоккхаш хулар цун музыка, цун репертуар.

ДегIайоагIар коллектив, цун говзал. Сийлахь - боккха Даймехка тIом болабелча Iиъ бригадана екъаелар из, царех цаI Москве болх беш яр, кхоъ — фронташка. 1200 совгIа концерт оттадаьд артисташа тIема позицешка, аэродромашка, госпиталашка.

Ше дийна волаш мел ьккхача хана дирижерски пульте волаш чакхваьнная А. В. Александров. 1946 шера денз цун гIулакх дIахо хьош ва цун воI Б. А. Александров, композитори дирижери, инарал-майор, СССР халкъа артист, Ленински а Пачхьалкхен а премей лауреат. Социалистически Къахьегама Турпал.

Тахан ансамбль — мехка йоккхагIъярех художественни коллектив я, шийна чуйоагIаш вIалла ца хиннача тайпара хова а иэз болаш а йола бIаьш оазаш йола маIача наьха хор йолаш, Iалаьмате дика халхархойи музыканташи болаш.

СУРТАШ ТIА: 1. Советски Эскара иллеи халхареи ансамбль хори оркестри.

2. Илли доаккхаш ва ансамбла солист, РСФСР халкъа артист Буцреев Иван.

ТАСС фотохроника.

Спорт

КХОАЛАГIА МОТТИГ ЯЬККХАР

Город Вильнюсе дIахьош яр волейболах йолча мехка чемпионата финальни ялхнена юкъевахара йола ях. Цига дакъа лоацаш яр «А» класса хьалхарча группа бархI команда: СКА МВО, Вильнюсера «Куроаппаратура», Шевченкора «Каспий», Ленинградера «Динамо», Минскера «Мотор», Петропавловск-Камчатскера «Спартак», Таллинера «Калев», вай «Автомобилист».

Ялх дийнахьа цига хиина ловзараш шозза вай командаш эша а эшаш, диэзза кот а йолаш чакхдаьлар. Ишта счет 3:2 йолаш из эшайир «Каспе», счет 3:0 йолаш — Вильнюсерча волейболисташа. Ленинградцашца хиннача вIашагIкхетаре счет 3:2 йолаш вай котдаьлар, из счет йолаш котало яьккхар «Автомобилисто» Минскерча «Моторагара» а, хIаьта «Калевацен» «Спартакацен» цун хиина шаккхе а ловзар чакхдаьлар из кот а йолаш.

ИСТОЛА ТIАРА ТЕННИС

Чакхъяьнай «Спартак» яхача ДСО спартакиада зачетах истола тIарча теннисах ловзаш лаьрхIача юкъерча заведенешта юкъе хиина яхьаш. Укх яхье хьалхара моттиг медучилищерчи дешархоша яьккхар, хIаьта шоллагIеи кхоалагIеи моттигаш шоайла цийкъар Грознерчеи Гудермесерчеи педагогически училищай дешархоша.

Л. БЕК.

Саги Iалами

ХЬУНАШ ЛОРАЕ ЕЗА

Республика ткъо процент хулаш доле лаьтта хьунаш тIайолаш да. Цар лораду долла хиш, сага кислород, пачхьалкхенна — хьу лу. Цудухьа хьунаш лелаерашта доккхий декхараш тIадуш уж лорияра кхы тIа дукхагIа хилийтара а.

Республика партейни советски органаша хьунаш лораяра чIоагIа йоакхо еш хиларах дикка кIезигденнад уж тедилга. НагахьI санна 1960 шера кийчъяь хьу 204 эзар кубометр хиннаяле, 1981 шера кийчъер 88 эзар кубометр мара хургьяц. ЛертIа кхоачашду хьуи боахам еха дегIабоагIаргболе гIулакхаш.

Хьуи боахама министерствана чуйоагIа итт мехлесхози цхьа леспромхози. Царна тIадиллад беррига хьуи боахам лелабар, цIерахи кхыча нарушенехи хьунаш лораяр, царех хьамха езаш яраш хьакхар, хьуи бIараш, сом, молхаш ю бийдал кийчъяр, доакъяр Iалашдар.

Хьуний дикал лакхъяра хIара шера 6.5 эзар гектара тIа санитарни нормаш кхоачаш а еш гаьнаш хьокх. Из гIулакх чакхдоаккхача хана 90 эзар кубометр хьу кийчъю. Из бахача наха эшарашка дIайоалйт.

Биологически методагIа дукха балхаш чакхдоех тха специалисташа зуламаш деча садоахкача хIамаехи лазарехи хьунаш лораеш. 1960 шера самолеташца нажа гIанах кхетача лазара духьала биологически балхаш чакхдаьхад 3 эзар гектара тIа.

Дукха ха ца йоеш дIадаьхад кхийтта хиняа шелкопряда пепарнеи нажа листовертка яха лазараш. Уж дIадахара балхаш толамца чакхдаьхад Грознески, Шалински, Наурски, кхыча лесхозашка.

ИтталагIча пятилетке дикка балхаш кхоачашдеш хьунаш юхаметтаоттаеш, дика йоалдерашта реконструкци еш, гIомараш тIа хьуна гаьнаш дIайогIаш, колхозийи совхозийи лаьтташка кхаш лоарадара хьуи сисаш дIадогIаш. ДIалахача пхе шера пачхьалкхея хьуи фондашкарча 5828 гектара тIа хьуи гаьнаш дIаегIай, пламал совгIа 223 гектара тIа а йогIаш, гIомарашка — 4010 гектара тIа, оасаш — 1505 гектара тIа.

Оалаш да: «Цхьа га яле а из дIа а егIа хьалкхельр пайда па беш ваьхавац». ТIайоагIача хана дIайоагIаргIолаш 12 миллион гаьнаш кхеяьй министерства питомникашка. Царех дукхагIъяраш пона, къоакха, ихха, кхахь эсте, боча бIаре гаьнаш я. ЦхьайтталагIча пятилетке 11,1 эзар гектара тIа дIайоагIаргья къоана хьунаш. ДIахохьорга хьунаш лораярца дувладенна балхаш.

Хьуи боахам кхы тIа а дегIабоалабара мельхе йолеи продукци дукхагIа лук гаьнаш кхеярца чIоагIъяь мероприятеш кхоачашъе езаш я тха министерство. Царех да Iилмаи ларда тIа базисни хьуи питомникаш Iолхкар. ДIаегIа хьуи гаьнаш сихагIа дегIайоалаяра эша гIулакхаш чакхдахар, продукци дукхагIа луча породех йола гаьнаш дукхагIа а хулаш хьувий дикал лакхъяр, биологически хьисапе кхы тIа и лазарашцеи зенаш деча хIамашцеи чIоагIагIа къоасам лоаттабер. Лоацца аьлча, дукха балхаш да тIайоагIача хана Iалам лорадара тха чакхдаха дезараш.

Тешшаме да уж деррига балхаш оаха толамца чакхдоахаргхилар. Республике хьунаш лелаераш пар рузкъа лораде а ялсандакка а лаьрхIа ба.

Ю. БАЕВ,
хьуи боахама министерстве отдела начальник.

ЦIена хилийта хий

Боккхача доархIаме да дунен тIа хии ресурсаш, Iалама кхыдола рузкъа лорадарца, цунах кхоам а беш бизза пайда эцарца бувзам бола дош, къаьстта тIеххьарча хана, Сага Iалама юкъегIортарг цхьайолча хана зе а ду. Геттара во пайда эц хии ресурсех Iодода а Iамашкара а хий промышленни, бытовой отходашца, дохьажахимикаташца бIехдеш дукха моттигаш нийсйолит. Миштa латт из гIулакх вай республике?

Промышленни предприятешa, бахача наха республика водоемашка чуухийт хIара шера юкъера лаьрхIача 998 эзар кубически метр хий, цунах 190 эзар кубически метр цIендаьза а долаш. Бахача наха юкъе каст-каста бIехду хий Шолжа йисте Красная, Лермонтова, Татарская, Курганная яхача улицашка Iеш болча В. Семеновас, В. Александрова, Л. Гадаевас, О. Бердукаевас, З. Доклаевас, М. Лебедевас, П. Ананьевас, Воронкина. ТIеххьарчун цIи хац сона, цхьабакъда, Шолжа чу нувхаш чутувсаш воаллача хана ше лаьцача, хари а луш чIоагIа духьале йир нов. Воронкина.

Шолжа чура хий бIехдеш дукха моттигаш нийсйолийт Кирова цIерагIча парка йисте Албанская яхача улицагIа бахача наха, хIаьта къаьстта Ной Буачидзе улицагIа 72-ча квартире бахача ШустовгIар марон сесатои. 28-ча квартире яхача Г. Шуршиниэс, дукхача кхычар.

Лаьцача метте бехказа бовла гIерташ шоашта могар ду цу тайпарча наха, цхьайолча хана белха а эхь хетац. ДикагIа деци шоашта халахетараш а ца хулийташ юкхе гIолла IодоагIа хий лорадича, шоашкара уж ийрча гIулакхаш на дувлийтача? ЦIена доагIача хи йисте салаIа йиш йоацаш бут цу тайпарча наха Грознера дукха къадьегамхой.

Е. БАДАЛЯН,
чкъаьрий лорадара йолча Нохч - ГIалгIай республикански инспекци участкови инспектор.

IАЛАМА НОВКЪОСТИЙИ МОАСТАГIИЙИ

«ХIандарча а хьатIехургдолча а поколений гIулакхе СССР-е дагза дергдоаца гIулакхаш цу лаьттех кун чехаш, хии ресурсаш, тIайоалеи са доаллеи хIамаш лорьяра а Iилмаи ларда тIа, рационально царех пайда эцара а, фон хийи цIена лоаттадара, Iалама рузкъа дебаделга Iалашдарах сага гонахьара Iалам товрадин», аьлад Конституце 18-ча статья тIа.

Дукхеи тайп-тайпареи оакхарий да вай республике. Из ишта нийсденнад къаьстта-къаьста Iалама хьалаш долаш дукха моттигаш хилар.

Хьунашка, аренашка, хи тIа дахаш да 60 тайпа оакхарий, бIенаш деш да 150 тайпа олхазараш. Республика фауна кхоачам боллаш тешкаяц хIанз а. Цудухьа уж дайнеш боккъонца нийсса я, ала йиш йолаш яц.

Путешественникаша язданчох, 100—150 шу хьалха оакхарий а цар тайпаш а дикка дукхагIа хинад республика хьунашкеи аренашкеи.

Боарам боацаш, дог ца лабаш уж доалар, хьунаш хедаер, тIа кIотаргаш а йолаш эри даьда дукха лаьтташ ахар бахьан долаш кIезигденнад вайцига оакхарий. Дикка кIезигагIа я республике кавказски акха котамаш, мешаш, пехлиаш, тотакхаш, тIеххьарча хана наггахьа мара нийслуш яц гIаргIураш, бIенаш дац акхача гIажаша, форда гIажаша, гIаргIураша, вIалла йоацаш дIаьнвай бобраш, башнара акхи котамаш. ТIеххьарча хана наггахьа мара нийслуш доаца оакхарий а олхазараш а лорадараи дебадараи «ЦIеча книжка» тIа дIаяздаьд. ДIахо йодача хана доадергдоаш царга хьожаш а лорадеш а я лаьрхIа йола пачхьалкхенна органаш, чарахьийи чкъаьрий лувцарийи республикански районни общесташ.

Чарахьийи чкъаьрий лувцарийи Нохч-ГIалгIай общесте итт эзарнел совгIа саг ва хIанз. Царех дукхагIа бараш Iалам дезаш а цар новкъостий а ба.

Чарахьийи чкъаьрий лувцарийи районни общесташа юкъебоагIачар хIара шера дукха довкъар Iалашду Iан замалахьа оакхарий кхы тIа а кхабара.

Оакхарийи олхазарашци доавайт, чкъаьрий лувцийт лаьрхIа белгальча моттигашка, хашашка, IДамага хьежжа.

1980—1981 шера чарахьий сезоне бахача нахага дохка общества тикашка дIачуденнад акха лелача хьакхарчий 5000 килограмм дулх, кхо эзар килограмм чкъаьрий, бархI эзар сома маьха кийчъяьй оакхарий цIекий.

Халахете а, обществана юкъе а нийслу аьхке ахарси чкъаьрий лувцареи боккъонаш телхаю нах. Совхка лаьцача 467 браконьера юкъе 198 саг тха обществера вар. Цу гIулакхо хьахьокх регистраци яза маьха доалахьа хIанз а дукха топаш йолга.

Административни таIазар дарал совгIа аьхке ахара боккъонаш телхальрий дош дийцар дисциплинарни комиссе. Цо баьча соцамагIа кхойтта саг чарахьийи чкъаьрий лувцарийи общестера дIаваьккхар, вокхарва дисциплинарни бехк бир.

«Будары», «Чебутла», «Рошни-Чу» яхаш кхоъ чарахьий-спортивни база я республикански общества доалахьа. Цига соахка салоIаш 12471 саг хилар.

Керттера база «Будары» яхар я. Сага салаIара мел эшар да цига: цIена нетташ, газ а йолаш пешкаш, эша цхьегIа, лодкаш, кхыдар. ЛаьрхIа оттаьча хана аьхке ваха, чкъаьрий лувца йиш йолаш ва укхаза тха обществана юкъевоагIа хIара саг. ХIаьта акхаи замалахьа укхаза салоIш хул къахьетамхой, дешархой бIарчча коллективаш.

Цу базеи доаллаха уллача «Чебутла» яхача базеи бахача нахага дохкара планага хьежжа чкъаьрий, цIекилгашта лаьрхIа ондатраш луви.

«Будары» яхача Iам чу 1976 шера чухийцадар толстолобик, кIай амур яхача чкъаьрий тханаргаш. Соахка царех кхьадараш 10—12 килограммата кхоачаш дар.

Толстолобика кIай амури яха чкъаьрий баьцовгIаш мара юаш дац. Iалама дика саниташ а да. ХIаьта дукхагIа дебийтар духьа соахка уж лувца бокъо яламар шоай доламагIа чкъаьрий лувцарашта. Цунца цхьана, общества членашта а общественноста а геттара халахетар деш цхьа ийрча гIулакх нийсделар совхка 24 августе.

«Будары» яхача Iам чу цхьа дакъа хий Р-5 яхача канала чура доагIа. Из чакхдоал Шелковской района «Гребенской» совхоза кхаш гIолла. Цу боахама кулгалхой бехке болаш, канала йистера ши-кхо метр мара кхы гаьнагIа йоацача моттиге минеральни удобренеш, цхьаьнца химикаташ чуйола галеш Iодехка хинад совхоза болхлоша. ДогIа дийтха ешачул гIехьагIа удобренеш а химикаташ я канала чу доагIача хих кхийттай. Из бахьан долаш дайра дукха чкъаьрий: 703 сазан, 315 усач, 652 кIай амур, 665 толстолобик, 242 сом, 275 карп, 125 жерих. Уж тхона гучадаьннараш мара а дац. Цу гIулакхо зе дир 18438 сом маьха.

Из ийрча гIулакх нийсдаларах цу совхоза кулгалхой бехк болга хьахьоккхаш йола материалаш Шелковской районни прокуратуре дIачуелар. Цхьабакъда, чарахьийи чкъаьрий лувцарийи общестана даь зе «Гребенской» совхоза кулгалхошка меттаоттадайтара прокуратуро даь хIама дац хIанз а.

ХIаьта юриспруденци кхыметтел кIезиг-дукха ховш волчоа а кхетаде хала дац 1958 шера 15 сентябре арабаьннача СССР Министрий Совета № 1045 йолча соцамо чIоагIъяьча «Чкъаьрий запасаш лораяра хьакъехьарча положене» 11-гIа статья совхоза болхлоша гIожа толхаьлга.

ДIахо ла йиш йоацаш гIулакхаш да уж.

В. НЕКРАСОВ,
чарахьийи чкъаьрий лувцарийи республикански общества правлене председатель.
Л. МОЖЕЙКИН,
общества ревизионни комиссе председатель.

Газета арз IIaн номер арадаргья 23 феврале.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Морала темагIа

КЪИЗАЛ

Дукха беркат даьннад кхалсагах - наьнах, денал дола дукха къонгаши мехкарийи кхебаьб цо. Цхьабакъда, иштача хIамашца тарлуш дац наьна къизал бахьан долаш берашта тIалатта Iезаш. Из вай кхетамца тарлуш дац, нравственни морала хийра да.

Цхьабакъда, цу тайпара юхамаччохьа хIамаш, халахете а, вай вахаре хIанз а долаш да. Цу тайпара нийсденнача моллагIча хIамо гонахьарбараш чIоагIо эгIазкхуел.

Соахка октябрь бетта МагIалбика города халкъа судо дийцар нагийча кхаь бера наьна Арцигова Роза Баматгиреевна наьна боккъонех якхарах дола дош.

Фу лар цул хьалхагIа хинар? 1956 шера мара яза йола къона кхалсаг судо беккеберий гIанда тIа мишта нийсъеннар? Дуккхача наха даьча тешалагIа гуш дар, Арцигова берий наьна декхар кхоачашде могаш ца хиннилга.

Наьна йIовхалга, гIулакхага, йоакхонга хьенаш дар кагий бийргаш. Эггара воккхагIчун а дэьнналацар ялх шу мара, хIаьта эггара зIамагIйолча Мадинай бархI бутт баьннабар.

БIарччача деношка шоаш цхьаь дите хулар бIеха, биркъе, меца бийргаш. Лоалахошта къахетар царех, шоашна йолчох ма хIама лора, цхьабакъда. Роза из теркал а даь, кIаьнкашка лувра, сардамаш доакхр, царна тийнна ца хIама каетташ бера дIайоахар цо. Цхьабакъда, нагахьа санна доккхагIдола бераш цхьа бахьан мукъагIа шоашта нанас кийчдаьча вахарна тердала гIерташ хиннадале а, воча хьал тIа хинай зIамагIйола йиIиг, къаьстта а нана цIагIара ораьле дукха ха йоаккхаш летача хана.

Цу тайпара цIагIара яьина из леларах доккха зулам даьлар. 1979 шера 29 ноябре даьссача, шийлача цIагIа бераш цхьаь а дита, ше йодилга цхьанна а сагага хьоаха а ца деш, тIап аьнна яйна дIаяьннай. 1 декабре Назране бIаргаяйнай из. ХIаьта бераш-м шоай мукъагIа диса лелаш ма дий иззал ха йоаккхаш, бIарг лакха саг а воацаш.

2 декабре Арцигова йоаллаха яхача Л. А. Чапиновайх улица тIа кхийттав диъ шу даьнна кIаьнк Батыр. Цо коча Iерж а лаьца шоайцигахьа чуроаьнай из. Шийна лухьала эгта сурт дагадехача хIанз а тIехьа дегIаца мел бола зулам бода хургба Лидии Алаудиновна Чапановай. Шийлача цIагIа вIашагIа а хьарча дагIар кхо берг. БIехача метта ерзап - тIерзан уллар бархI бутт баьнна Мадина. Цунах къахеташ ювргIа тIатасса аьнна Лида бера дIатIаяхача унзаръяьлар из — енна уллаш хинпаир йиIиг.

Судебно - медицински экспертизо яьча заключенех гуш дар, цIанкха а кер бизалца хIама ца юаш лелларагIа йиIиг моцалла еннилга.

Арцигова бехке хилар бакъду судебни заседане хиннача къамаьлашa, цудухьа нийса да РСФСР УК 2-ча часта 127 статьяга хьежжа из бекке яр. Цхьабакъда, судо маьргахьара тоьал материальни новкъостал ца хинна хилараи пун дош суде дуца дукхьашка оттадаь хилари теркал а даь, нобахта йоаллиргйоацаш йича метаогIолаш лаьрхIар Арциговайна суд. Цхьан шера исправительни болх бергболаш, хьагIа мел доагIача ахчанна тIера 15 процент сецадергдолаш суд йир цунна.

Цхьабакъда, белха яха вIалла дага а яцар Арцигова, хьалхарчул дикагIа хьожаш лацар берашка в. Цо керттера лийрхIар фуннагIа даь а шийнахьалхагIа хиннача марапара З. Ю. Чапановцара чIир лехилга, алиментех цунгара ма могга дукхагIа ахча доаккхилга дар. ХIаьта ер дIа-юха а ухаш лелача юкъа бераш вахара мел эшача хIамах а наьна йIовхалах а даьнна диса лелар. Цу хьалашка бераш дегадоахкаш, царех къахеташ воаа Чапанов уж ше волча дIа а дита, халкъа судагара дехаза валанзар наьна боккъонех Арцигова йоаккхилга.

1980 шера 14 октябре МагIалбика города халкъа судо дийцар наьна боккъонах Р. Арцигова яккхарах дола дош. Арцигова бехке хилар боккъонца бакъдора тешаша даьча лоткъамашеи комиссе оттаьвча актащеи.

Судо соцам бир Р. Б. Арцигова наьна боккъонех яккха а бераш шоай даьга Чапанов Юнаназага дIадала а.

Хьашт доацаш доладенна гIулакх чакхдаьннад. Бераш дика дIатарденнад. Цхьабакъда, цар лайна хало, сагото, бала шоай лер юхе ца юташ дIаяргья аьнна тешшаме ала йиш йолаш саг вац. Мел ха эшаргья дунен тIа эггара везагIа хийтача а цу цхьан хаьна эггара хийрагIа хинна дIаэттача а саго берий дегашта яь човнаш ерзаяра!

Арцигова хIана а гIерт шай бокъо яккха, цхьабакъда, цунна дагадоаккхараш бераш дац, из гIерт ше уж леладарах доагIа яхаш дола ахча шийна хиннача марагара даккха.

Б. ОЗДОЕВ,
МагIалбика города халкъа судахо.

БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

«Промтовары» яхача объединене № 59 йолча комиссионни тикачу бахача нахагара дIечу ийду 50 шерал кIезигагIа йоаца ха хьалха кулгашца хьадаь тишца кIуасаши кIузсий изделеши (цIенача тхах даьташ), тIехьагIа уж экспорте доккхаргдолаш. Уж дIараш), тIехьагIа уж экспорте доккхаргдолаш. Уж дIачу далара условеш йовза йиш я Грознерча В. Николаева-Терешковай улицагIа, дIен № 5 йолча адресагIарча № 59 йолча комиссионни тикачу.

«Промтовары» яха объединени.

ТЕЛЕВИДЕНИ

19 ФЕВРАЛЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — «IуйранагIа гимнастика».
9.05 — «Кара Маркс. Къона шераш». Телевизиони дуккхача серей художественни фильма 6 сери.
10.10 — Н. Паганини произведенеш дIалокх дунен халхъашта юкъерча конкурсий лауреаташа З. Шахмурзаевас, А. Гарписа.
10.20 — «БIаргагушвар — теша халазар».
11.20; 14.30 — Кердадараш.
14.50 — «СибарегIеи ГIалнарча Миклбоалеи гIоллеи». Кинопрограмма.
15.25 — «Ленингара Iоманала».
16.10 — «Шахматни школа».
16.40 — «Хьамсара Iалам».
17.00 — «Орленок» телестуде концертни зал.
17.45 — Документальни фильм.
18.05 — «Тахан дунен тIа».
18.00 — Яздархочун С. Сартакова къамаьл.
19.10 — «Гаьна, а гарга а дола илли».
19.55 — «Кара Маркс. Къона шераш». Телевизионни дуккхача серей художественни фильм. 7 сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Документальни экран».
22.50 — «Тахан дунен тIа». Информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачий программа.
8.05 — «Тха беш».
8.35; 9.35 — Л. Н. Толстой. «ТIема машари». Романа кхоалара истори. 9 класс.
9.05; 10.05 — Хими. 10 класс.
10.05 — Къамаьл де испаний меттала.
11.05 — ПТУ дешархошта. Астрономи.
12.05 — Студенташта-заочникашта. Лакхара математика. 2 курс.
13.20 — Iилмаи коммунизм.
14.05 — Кийчон отделеней лакхбагIаркошта. Математика.
14.35 — «Премия». Субтитраш художественни фильм.
16.35 — Экран — хьехархочов. Ботаника. 9 класс.
17.00 — «Зашанко» (гIалгIай меттала).
17.30 — Дешархошта. Фильм.
17.50 — «Хьайбай боахам — бехкоккхача дакъа». Социалистически яхьа инициаторащ бахча.
18.20 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла».
18.40 — «Тешашка хьажина». Советски Эскара а ТIема-Форда Флота а Дений котдаь (гIалгIай меттала).
19.00 — Баскетболах йола Европейски чемпионата кубок. ЦIена ЦСКА — «Босна» (Югославия). Перерыве — «Бийса даьхьала хийла шун, бераш!».
21.00 — С. Прокофьев. Си бемоль мажора № 5 йола симфони.
21.40 — «Василий Бортников юлашерою». Художественни фильм.

20 ФЕВРАЛЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — IуйранагIа гимнастика.
9.05 — «Кара Маркс. Къона шераш». Телевизионни дуккхача серей художественни фильм. 8 сери.
10.20 — «Халкъий кхоллам». Телевизионни обзорени.
11.05 — Документальни фильм.
11.20; 14.30 — Кердадараш.
14.50 — Свердловски киностуди документальни фильмий программа.
15.30 — «Горизонт». Ленинградера передача.
16.20 — «Москвосеи ... гIулакхаш».
17.00 — «ДIалокх РСФСР заслуженни артиста О. Эрвалве». Фильм-концерт.
17.30 — Фильм-берашта «БорхIнехара нийттанега ... ». Художественни фильм.
18.55 — Мультфильм.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — КПСС XXVI съездага. РСФСР-а кхетаь программа. «Харцал хьалха буххараш». Телевизионни документальни фильм. Искусства мастерийи артистически катирхойи концерт.
21.00 — «Ха».
21.45 — Искусства мастерийи артистически катирхойи концерт дIахоадикхар.
22.35 — «Тахан дунен тIа».
22.50 — Боксах йола СССР кубок. «Крылья Советов» яхача спорта Дворецера передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачий программа.
8.05 — «Эрсий къамаьл».
8.35; 9.35 — Ашараш. 5 класс.
9.05; 15.25 — 20-ча 30-ча шерий советски пейзажни живопись.
10.05 — Английски мотт.
10.35; 11.35 — В. П. Катаев «Белеет парус одинокий». 5-гIа класс.
11.05 — ПТУ дешархошта. Физика.
12.05 — Студенташта-заочникашта. Лакхара математика. 1 курс.
13.20 — Советски боахо.
14.05 — Кийчон отделеней дешархошта. Физика.
14.55 — Ха а ха хьа а дез. Телевизионни журнал.
15.55 — Советски пачхьалкхенни бокъони ларда. 8 класс.
16.25 — В. В. Маяковский. «Тешшийна приключени...» 7 класс.
17.00 — «Патриот» (нохчий меттала).
17.40 — Мультфильм.
18.00 — «Электроприбор» завод коммунистай.
18.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла».
18.50 — КПСС XXVI съезда делегат. Н. Н. Ведерников.
19.00 — «Кинолеьбара клуб».
20.00 — «Бийса даьхьал хийла шун, бераш!».
20.15 — Гандболах йола СССР чемпионат. МаIа акт. ЦСКА — СИ (Кунцево).
20.55 — Н. Римский-Корсаков. «Шехерезада» яха симфонически сюита.
21.40 — «Саг хила». Телевизиони художественни фильм. 1—2 сери.

21 ФЕВРАЛЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — IуйранагIа гимнастика.
9.15 — «Берашта оалхарех лаьца».
9.45 — Центральни телевиденеи Ерригсоюзни радион симфонически эстрадни ашарий оркестра концерт.
10.15 — Архитектура. «Нах чубаха цIенеш хьалдирах». ТIема лоттагIий клуб.
10.45 — «Котало яьккхаргие».
12.15 — «Литературни беседаш».
13.00 — Хоккейх йола СССР чемпионат. «Крылья Советов» — «Спартак». Перерыве — «Спортлото». 5-гIа тираж. Кердадараш.
15.15 — КПСС XXVI съездага. «Сийдолча книжки агIонаш».
16.15 — «Хьайбай дунен тIа».
17.15 — «Иллаи сагаца дуса».
18.00 — Политически обозревател Ю. А. Летунова беседа.
18.30 — Мультфильмай программа.
19.00 — Лирически концерт.
19.40 — «Отклонение — ноль». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.45 — А. В. Александрова цIерагIча шолла цIе байракх енначар Академически иллеи хьалхарийи ансамбла концерт.
22.15 — «Эрмитаж».
22.50 — Йоггача атлетиках йола Европа чемпионат. Гренобльера передача.
23.30 — Кердадараш.

II ПРОГРАММА

8.00 — Документальни фильмий программа.
8.35 — «Наьна школа».
9.05 — «IуйранагIа почта» — музыкальни программа.
9.35 — «Эрсий къамаьл».
10.05 — «Шахматни школа».
10.35 — «Сийсердане каторхой».
11.05 — «Iилмаи вахар». СССР Iилмай Академи.
12.50 — Л. Пинчук. «Сигала — лаьтта». Моссовета цIерагIча Пачхьалкхен академически театра спектакль.
14.40 — Документальни фильм.
15.10 — СССР Советски Эскарей ТIема-Форда Флотех Денна котадаь концерт. Советски Эскара Центральни Академически театрера передача.
16.50 — Х. Нурадилова цIерагIча республикански драматически театра спектакль (нохчий меттала).
18.10 — «Нохч-ГIалгIайчен доашашка». Фильм.
18.30 — «Съездагара съездага», г. Грозный.
19.05 — Киножурнал.
19.15 — «Халкъий кхоллам» (нохчий меттала).
19.50 — «Бийса даьхьала хийла шун, бераш!».
20.00 — «Са Даьхен святие».
20.30 — Юрта боахаме хьалхадаттарашта лаьрхIа концерт (гIалгIай меттала).
21.00 — РСФСР халкъа артиста В. Третьякова концерт.
21.40 — «Ши бIухо». Художественни фильм.

РАДИО

19 ФЕВРАЛЬ

7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — Юртабоахаме хьалха даттача болхлошта лаьрхIа концерт (гIалгIай меттала).
11.15 — «Тха уйлаш, дагардар, гIулакхаш хьона хетаду оаха, хьамсара парти» (эрсий меттала).
11.35 — Р. Глиэр. «Халкъий доттагIала» яха увертюра (эрсий меттала).
11.45 — «Парткоми наьн». Беседа (нохчий меттала).
15.15 — «Юрт: гIулакхаши проблемаши» (гIалгIай меттала).
15.30 — Ашараш (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачий программа. Хаоттамах бола хоам эрсий меттала.
16.01 — «Литературни Нохч-ГIалгIайче» (гIалгIай меттала).
16.20 — Ашараш (нохчий меттала).
16.30 — Лора хьезамаш (эрсий меттала).
16.45 — Дуая парте XXVI съезда делегатех лаьца. М. Умхаджиева (гIалгIай меттала).
18.00 — Керла хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.40 — «Агенст». Радиожурнал (нохчий меттала).

20 ФЕВРАЛЬ

6.40 — «Юртара Iуйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — Патриотически илеш (нохчий меттала).
8.50 — «Социалистически яхьа дневник» (эрсий меттала).
9.15 — «Халкъа тIаьхьалхо — болх беш» нохчий меттала).
9.35 — «Комсомолан ахсарий радиошкола» (эрсий меттала).
9.45 — «ДоттагIий оазаш» (эрсий меттала).
17.15 — Передачий программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.31 — «Кавказа халкъий ашараш» (гIалгIай меттала).

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 0 — 5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеш фегара температура республике 2 — 7, Грозне 4 — 6 градус йIовхал йолаш хилеш ю.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча хана йоачан а йолаш, дохх а доаллаш, малхбоалехьара секунде 2 — 7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеш фегара температура Грознеи −2 +3, дийнахьа +1 +6 градус йолаш хилеш тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-06; редактора заместитела — 9-24-03; бехктоххаш секретара — 9-24-00; отделаш: партий вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехаташ — 9-24-07; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 9-24-06; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттен деношка

СФ00041. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 650.